

Kulturna baština i turistička valorizacija - komparativna analiza Međimurske županije i Brodsko- posavske županije

Gotal, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:451985>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-01-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Sara Gotal

**KULTURNA BAŠTINA I TURISTIČKA VALORIZACIJA -
KOMPARATIVNA ANALIZA MEĐIMURSKE ŽUPANIJE I BRODSKO
- POSAVSKE ŽUPANIJE**

Završni rad

Pula, 2022.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI

Fakultet ekonomije i turizma

„Dr. Mijo Mirković“

Sara Gotal

**KULTURNA BAŠTINA I TURISTIČKA VALORIZACIJA -
KOMPARATIVNA ANALIZA MEĐIMURSKE ŽUPANIJE I BRODSKO
- POSAVSKE ŽUPANIJE**

Završni rad

JMBAG: 0303091468

Studijski smjer: Kultura i turizam

Predmet: Upravljanje atrakcijama u turizmu

Mentorica: prof. dr. sc. Jasmina Gržinić

Pula, rujan 2022.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA	2
2.1. Definiranje selektivnih oblika turizma	2
2.2. Selektivne vrste turizma	3
3. KULTURNI TURIZAM	5
3.1. Definiranje kulturnog turizma	5
3.2. Tipologija kulturnih turista	6
4. KULTURNA BAŠTINA	8
4.1. Podjela materijalne i nematerijalne kulturne baštine	9
4.2. Međunarodne organizacije u kulturnom turizmu	10
5. KULTURNO POVIJESNI SPOMENICI MEĐIMURSKE ŽUPANIJE	12
5.1. Kultura i života rada stanovnika Međimurske županije	16
5.2. Turistički pokazatelji Međimurske županije	18
5.3.1. SWOT analiza Međimurske županije	19
6. KULTURNO POVIJESNI SPOMENICI BRODSKO - POSAVSKE ŽUPANIJE	21
6.1. Kultura života i rada stanovnika Brodsko - posavske županije	25
6.2. Turistički pokazatelji Brodsko - posavske županije	27
6.2.1. SWOT analiza Brodsko - posavske županije	29
7. TURISTIČKA VALORIZACIJA KULTURNE BAŠTINE MEĐIMURSKE I BRODSKO - POSAVSKE ŽUPANIJE	31
7.1. Turistička valorizacija	31
7.2. Interpretacija baštine	32
7.3. Komparativna analiza valorizacije kulturne baštine Međimurske županije i Brodsko - posavske županije	33
8. ZAKLJUČAK	39
LITERATURA	40
POPIS SLIKA	43
POPIS TABELA	44
SAŽETAK	45

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisani SARA GOTAL, kandidat za prvostupnika KULTURE I TURIZMA ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljeni način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Student

Gotal

U Puli, 29.03.2022.

IZJAVA O KORIŠTENJU AUTORSKOG DJELA

Ja, SARA GOTAL dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj Završni rad pod nazivom KULTURNA BAŠTINA I TURISTIČKA VALORIZACIJA - KOMPARATIVNA ANALIZA MEĐIMURSKKE ŽUPANIJE I BRODSKO-POSAVSKE ŽUPANIJE koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu s Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, 29.03.2022.

Potpis

Gotal

1. UVOD

Kulturna baština je nositelj identiteta, povijesti i kulture određene zajednice ljudi te je važan resurs kulturnog turizma. Posljednjih godina problem upravljanja turističkim resursima dobiva sve više na značaju te se postavlja pitanje kako na adekvatan način valorizirati turističke resurse radi postizanja što veće turističke aktivnosti, a da se pritom pripazi na njeno očuvanje i zaštitu.

Predmet istraživanja ovog rada je turističko vrednovanje kulturne baštine Međimurske županije i Brodsko - posavske županije kao i definiranje potencijala i ograničenja koje obje županije imaju. Cilj rada je analizirati turističku valorizaciju kulturne baštine u Međimurju i Brodsko - posavskoj županiji uz pomoć turističkih pokazatelja i SWOT analize te ponuditi moguća rješenja za unapređenje kulturnog turizma obju županija.

U ovome radu postavljaju se dvije hipoteze:

H1: Međimurska županija ima dobar potencijal za razvoj kulturnog turizma ali je nedovoljno iskorišten.

H2: Brodsko - posavska županija ima dobar potencijal za razvoj kulturnog turizma ali je nedovoljno iskorišten.

Tijekom istraživanja korištene su metode analize, komparacije i metoda indukcije. Seminarski rad se uz uvod i zaključak sastoji od šest poglavlja. Drugo poglavlje definira selektivni turizam te koji selektivni oblici i vrste turizma postoje. Slijedi poglavlje koje je orijentirano na kulturni turizam te tko su kulturni turisti. Četvrto poglavlje se odnosi na kulturnu baštinu, podjelu kulturne baštine na materijalnu i nematerijalnu te na međunarodne organizacije koje imaju značajnu ulogu u kulturnom turizmu i očuvanju kulturne baštine. U petom poglavlju je predstavljena Međimurska županija i njeni kulturno - povijesni spomenici te su prikazani turistički pokazatelji za županiju i SWOT analiza. Šesto poglavlje u radu predstavlja Brodsko - posavsku županiju, kulturno - povijesne spomenike te uključuje turističke pokazatelje i SWOT analizu. Sedmo poglavlje definira valorizaciju i interpretaciju baštine. Također je u istom poglavlju provedena komparativna analiza turističke valorizacije kulturne baštine Međimurske i Brodsko - posavske županije.

2. SELEKTIVNI OBLICI TURIZMA

Termin „selektivni turizam“ započeo se koristiti sedamdesetih godina 20. st. te je u oprečnom odnosu s masovnim turizmom. Usmjeren je na ona putovanja koja su koncentrirana na određene aktivnosti u destinaciji i te iste plijene pažnju manjem broju turista. Najvažnija karakteristika selektivnog turizma je stavljanje turista u fokus pri oblikovanju turističkog proizvoda.

2.1. Definiranje selektivnih oblika turizma

Turistička industrija je jedna od najbrže rastućih gospodarskih aktivnosti koja u velikoj mjeri doprinosi globalnom gospodarskom razvoju te igra važnu ulogu u razvoju ekonomije širom svijeta. Međutim, degradirajući učinci masovnog turizma postali su velika briga te predstavljaju prepreku daljnjem napretku turizma zbog čega se je javila potreba za pronalaženjem koncepta koji će voditi prema održivosti u turizmu. Dakle kao posljedica toga nastao je selektivni turizam koji podrazumijeva različite oblike turizma usklađene s prirodnim i društvenim vrijednostima lokalnih zajednica koji svojim gostima omogućuju pozitivno i vrijedno iskustvo kroz međusobne interakcije (Ćorluka et al., 2013). Temelji na odgovornom ponašanju turista, ekološkom, socio – kulturološkom i ekonomskom konceptu uravnoteženog razvoja, kvalitetnoj razini usluga kao i očuvanju identiteta i kulture destinacija. Motivi turista osnivaju se na specifičnom interesiranju za određene destinacije i aktivnosti u istoj, a veliku ulogu imaju i potrebe turista. Upravo je razvoj turizma sve više usmjeren prema pojedincu i njihovim potrebama. „Dakle, pod pojmom selektivnih oblika turizma podrazumijevaju se putovanja čiji je primarni razlog ili cilj ostvarenje nekog posebnog interesiranja i uživanja u njemu, a to može biti hobi, tjelesna aktivnost, određena tema ili vrsta destinacije, to jest atrakcije“ (Rabotić, 2013). Ovakav oblik turizma predstavlja se kao odgovor na masovni turizam. Naime, posljednjih godina se turistička destinacija želi sve više zaštititi od masovnog turizma koji postaje nešto negativno s obzirom na njegovo nekontrolirano uništavanje iste. Selektivni oblici turizma su odgovorniji, održiviji i etičniji u odnosu na masovni turizam. Putovanja su uglavnom individualna ili je pak riječ o manjim skupinama do 15 osoba čime se smanjuje količina posjeta prirodnih i antropogenih atrakcija te se manje oštećuje svakodnevni život rezidenata. Također je karakteristika selektivnog turizma to što je prilagodljiviji i elastičniji te nudi širok raspon doživljaja kod kojih individualnost turista dolazi do izražaja. Turisti s posebnim interesima su obrazovaniji, iskusniji i odgovorniji. Najčešće su srednje životne dobi, iako usluge sportskog i avanturističkog turizma najviše konzumiraju mladi.

Također, putuje se bez djece osim kada je riječ o organiziranim turama po prirodi. Selektivni oblici turizma podrazumijevaju i veće troškove stoga je riječ o turistima veće platežne moći, a oni svoj život obogaćuju životnim iskustvima i doživljajima, tjelesno i intelektualno su aktivni te teže putovanjima koja će im pružiti osobni razvoj na svim razinama.

2.2. Selektivne vrste turizma

Potencijalni turist, koji želi zadovoljiti svoje potrebe putovanjem, prije samog polaska želi dobiti odgovarajuće informacije o određenoj atrakciji. Međutim, selektivni oblici turizma ne uključuju samo prirodne i antropogene atrakcije, već u iste ulaze i aktivnosti koje se odvijaju u samoj destinaciji, zatim tradicionalni ili suvremeni proizvodi, specifična ili urbana atmosfera, rezidenti, flora i fauna, povijesne ličnosti, kulturne znamenitosti, manifestacije i slično. Kod selektivnih oblika turizma veliku važnost ima doživljaj turista koji može biti: pasivan (posjet sportskom događaju ili predstavi), aktivan (sport, biciklizam), pustolovan (putovanje u udaljeno ili netaknuto područje), relaksirajući (wellness, promatranje ptica), intelektualan (učenje lokalnog jezika, o baštini i običajima), kreativan (savladavanje pojedinih vještina) i ostalo (Rabotić, 2013). Prema svemu navedenom nastaju selektivne vrste turizma. Jednu od klasifikacija selektivnog turizma dao je Gaić (2011) i to prema motivaciji i vanjskim učincima. Klasifikacija turizma prema motivaciji objedinjuje sljedeće selektivne oblike: rekreativni turizam (bliže ili daleke destinacije), kulturni turizam (kulturni svjetovni i religijski turizam), socijalni turizam (roditeljski turizam, turizam udruženja), sportski turizam (aktivni i pasivni), komercijalni turizam (poslovni, kongresni i turizam sajmova) te politički turizam (diplomatski i turizam političkih manifestacija). Podjela prema vanjskim učincima obuhvaća podjelu prema: podrijetlu (nacionalni, međunarodni), trajanju boravka (turizam kratkog boravka, tranzita, rekreativni turizam na obližnjim destinacijama, turizam dužeg trajanja i turizam godišnjih odmora), sezonama (ljetni, zimski), broju sudionika (individualan, kolektivni, turizam skupina), dobi sudionika (turizam mladih i turizam treće dobi), vrstama prijevoza (željeznički, automobilski, avionski, pomorski), vrsti smještaja (hotelski, kamping turizam), učincima na platnu bilancu (aktivni - receptivni, pasivni - emitivni), načinu plaćanja (socijalni turizam, turizam iz štednje i kredita) i sociološkim kategorijama (ekskluzivni, tradicionalni, socijalni i turizam mladih). S druge strane Jadrešić (2001) ih dijeli u nekoliko skupina:

- ekološke - ambijentalni, arheološki, obiteljski, edukativni, ruralni, zdravstveni, mali turizam, nudizam, sportsko - rekreacijski, konjički, planinski, kulturni, otočki, turizam u nacionalnim parkovima ili prirodnim rezervatima,

- alternativne - alternativni turistički projekti i programi, alternativno razgledavanje destinacije, sportsko - rekreacijski programi, avanturistički, safari turizam, vinske ture, izvansezonski turizam, putovanja u netaknuta područja, jezerski, riječni, shopping turizam,
- edukativno - komunikacijske - dječji, studentski, omladinski, edukativni, religijski, kongresni, kulturni, kulturno - umjetnički, manifestacijski, memorijalni, politički, poslovni,
- ekskluzivne - avanturistički, elitni, gastronomski, jahting, hedonistički, karnevalski, klupski, kulturni, kulturno - umjetnički, lovni, nautički, safari
- zabavno - rekreativne - hobi programi, klimatski, lječilišno - klimatski, izletnički, rekreacijski, seksualni, termalni.

Selektivne vrste turizma kod oblikovanja ponude i turističkog proizvoda u sam fokus stavljaju turista. Dakle u potpunosti je sve predodređeno zadovoljavanju želja, potreba i interesa pojedinaca. Također, kako je ponuda ciljno usmjerena na određene skupine potrošača, selektivnim vrstama turizma regulira se masovnost odnosno pozitivno se utječe na održivost. Nadalje, pojedine selektivne vrste, kao što su kulturni turizam, zdravstveni i wellness turizam te nautički turizam, privlače turiste bolje platežne moći što svakako pozitivno utječe na gospodarsku situaciju turističke destinacije.

3. KULTURNI TURIZAM

Kultura predstavlja bit turizma jer se ista pojavljuje u temeljima međunarodne mobilnosti. Naime od samih početaka razvoja modernog turizma ljudi putuju kako bi upoznali druge kulture. Svaki oblik turističkog kretanja obuhvaća neki dio kulture što rezultira kretanjem turista iz jednog prostora u drugi.

3.1. Definiranje kulturnog turizma

Kulturni turizam je teško definirati jer i kultura i turizam su podložni stalnim promjenama. U prošlosti se je kultura u okviru turizma smatrala kao elitna odnosno visoka kultura koja je uključivala posjete muzejima, galerijama, operama, baletnim i kazališnim predstavama. Danas se je pojam kulture proširio, stoga obuhvaća ono što ljudi misle - njihove stavove, vrijednosti, uvjerenja i ideje kao i ono što ljudi rade - način života i djelovanja. Kulturu čine procesi kao i proizvodi tih procesa (Tomljenović, 2006). Zbog kompleksnosti pojma kulture dolazi i do poteškoća definiranja kulturnog turizma stoga postoje brojne definicije kulturnog turizma. Silberberg (1995) je kulturni turizam definirao kao putovanje osobe izvan mjesta stalnog borova, a ono je u potpunosti ili djelomično motivirano interesom za povijesno, umjetničko ili znanstveno naslijeđe društvene zajednice, regije, grupe ili institucije (Tomljenović, 2006). Kulturni turizam se također može definirati kao putovanje motivirano kulturom, koje uključuje festivale i slične događaje, posjete povijesnim mjestima i spomenicima, kao i proučavanje prirode, folkloru ili umjetnosti (Ćorluka et al., 2013). Usmena baština se također ubraja u segmente kulturnog turizma, osobito kada se radi o lovačkim i sakupljačkim narodima. Dakle, kulturni turizam općenito obuhvaća putovanja koja su usmjerena na posjete kulturnim resursima bez obzira na njihovu formu. Može biti edukativnog i zabavnog karaktera jer se umjetnost spaja s prirodnom i društvenom baštinom te poviješću. Radi se o visoko kvalitetnom turizmu koji vodi brigu o kulturi koja se konzumira dok ona istovremeno kultivira i oplemenjuje one koji je konzumiraju. Kulturna motivacija odražava specifične karakteristike kulturnih turista koji imaju veći prosperitet za potrošnju i općenito imaju viši prosječni prihod, često ne troše na homogene masovne proizvode, više su zainteresirani za lokalnu kvalitetnu robu (restorani, vino, shopping) i za kulturna događanja (predstave, koncerti, izložbe) s višom dodanom vrijednošću i za koje je vjerojatnije da će koristiti biti ravnomjerno raspoređene unutar lokalnog gospodarstva. Kulturna motivacija putovanja razlikuje kulturni turizam od ostalih vrsta turizma. Statistički podaci o Europi pokazuju da je više od 50% turizma u Europi potaknuto kulturnim uslugama, pri čemu se potrošnja kulturnih

usluga može pojaviti kao primarna motivacija ili potrošnja tijekom putovanja. Opće je prihvaćena činjenica da je kulturni turizam sve veći segment turističke potražnje koji može smanjiti sezonalnost, ali ju je još uvijek teško dokazati. Prostor u kojem se vrši kulturni turizam može biti urbani ili ruralni, prirodni ili antropogeni. Urbani kulturni turizam odvija se u gradovima koji inače imaju visoku razinu povijesnog i kulturnog obilježja, primjerice spomenici i umjetnost u cjelini. Većina je kulturnih atrakcija smješteno u glavnim gradovima zemalja što posebno privlači turiste. Ruralni kulturni turizam obuhvaća valorizaciju seoskog krajolika, a istome pripadaju agroturizam, gastronomski turizam, vinski turizam i slično. Gradsko stanovništvo ima sve veću potrebu za odlaskom u ruralne dijelove gradova prvenstveno kako bi se odmorili od svakodnevnog urbanog života ali i kako bi upoznali kulturu, običaje i život ruralnih zajednica.

3.2. Tipologija kulturnih turista

Turisti ne posjećuju određenu destinaciju isključivo radi kulture; nekima je ista sekundarni razlog putovanja. Turisti općenito imaju drugačiji pristup prema kulturi kao cilju i sadržaju putovanja pa se samim time i razlikuje tipologija kulturnih turista. Najjednostavnija podjela izdvaja turiste sa specifičnim kulturnim interesiranjem kao što je posjet operskim predstavama ili nekom drugom segmentu kulture te nespecifičnim kulturnim interesiranjem što bi značilo da turista ne zanima pojedini segment kulture već kultura u cijelosti. Zatim, postoji podjela na općeg kulturnog turista i specijaliziranog kulturnog turista. Prvi je onaj turist koji putuje u različite zemlje te sudjeluje u raznim oblicima kulturnog života, dok specijalizirani kulturni turist je onaj turist koji je usredotočen na jednu destinaciju ili manji broj njih, konstantno posjećuje istu destinaciju ili pak putuje u različite zemlje kako bi otkrio određene vrste umjetnosti ili slične kulturne aktivnosti (Rabotić, 2013). Postoji i podjela koja je usmjerena na motivaciju kulturnog turista te sukladno tome razlikujemo tri stupnja motivacije kod istih. Prva je primarna, a riječ je o motivaciji koja se javlja kod onih turista koji posjećuju neku destinaciju kako bi ispunili svoje kulturne potrebe. Slijedi slučajna motivacija koja se javlja kod onih turista koji nemaju nikakvu namjeru da sudjeluju u kulturnom događaju, ali spletom okolnosti je u kontaktu s domicilnim stanovništvom upoznaju. Posljednja vrsta motivacije je usputna, a riječ je o motivaciji kod koje turist primarno u nekoj destinaciji boravi zbog odmora, posla i slično te pritom posjećuje kulturne događaje. Postoji još jedna podjela koja je usmjerena na motivaciju kulturnog turista, a pridonijela je kreiranju Strategije razvoja kulturnog turizma u Hrvatskoj (Jelinčić, 2009):

- Turista usputne ili slučajne kulturne motivacije zanima kultura, ali motiv dolaska nije ona, već nešto drugo poput kongresa, sportskog događaja, manifestacije i slično. Najčešće je riječ o masovnim turistima koji dolaze u doticaj s kulturom te usput posjete određene kulturne atrakcije,
- Must-see turist je inspiriran kulturom. Njegov motiv je kultura, no veću pažnju posvećuje velikim događajima i atrakcijama koje su u „trendu“ kao što je Eiffelov toranj u Parizu,
- Pravi kulturni turist je motiviran kulturom i ona predstavlja njegov primarni razlog putovanja, glavnu motivaciju te posjećuje kulturne atrakcije i manifestacije i isto tako se zanima za lokalnu kulturu.

Tipologiju kulturnog turista na temelju dubine iskustva koju turist traži za vrijeme kulturno turističkih aktivnosti te važnosti koju kultura ima prilikom odlučivanja posjeta određene destinacije razvili su McKercher i du Cros (2002). Oni razlikuju pet tipova kulturnih turista. Prvi su „ciljani kulturni“ turisti za koje kultura predstavlja glavni motiv putovanja i isto tako žele iskusiti dubok doživljaj lokalne kulture. Slijede oni turisti koji obilaze kulturne atrakcije i te iste atrakcije su glavni motiv njihova putovanja ali ne teže dubokom kulturnom doživljaju već sve doživljaju površno. Treća skupina kulturnih turista su oni turisti koji putuju zbog kulture, vole otkrivati nove kulturne atrakcije i nakon njihova posjeta steknu duboko kulturno iskustvo. Posljednje dvije grupe su „ležerni“ i usputni kulturni turisti. Riječ je o turistima koji površno doživljavaju kulturna iskustva te su privučeni onim atrakcijama koje su lako dostupne i koje ne zahtijevaju veliki intelektualni ili emocionalni napor da bi ih razumjeli; primjer toga su povijesni tematski parkovi. Za koju god vrstu tipologije se na kraju odlučili primjenjivati važno je razumjeti da posjetitelji nisu homogeni te da se razlikuju po motivaciji koju imaju za posjet određenoj destinaciji kao i po vrsti doživljaja koji očekuju u destinaciji. Sukladno tome mora postojati širok raspon aktivnosti i doživljaja koje je moguće prilagoditi potrebama posjetitelja.

4. KULTURNA BAŠTINA

Baština je kulturna ostavština iz prošlosti, koju živimo u sadašnjosti i koju ćemo prenijeti budućim generacijama. Ona predstavlja identitet, povijest i kulturu određene zajednice ljudi. Možemo ju podijeliti na prirodnu i kulturnu baštinu. Raznolikost definicija kulturne baštine je opsežna, a značenje koje stoji iza nje neprestano se mijenjalo tijekom vremena, pod utjecajem različitih konteksta i promjenjivih okruženja (Central European University, 2022). Upravo zbog toga nije moguće percipirati definiciju kulturne baštine kao statične pojave, već kao dinamičan proces stalne evolucije koji je oblikovan promjenjivim kontekstima, očekivanjima i percepcijama društva. Izvorno je koncept kulturne baštine pokrивao samo materijalnu baštinu, dakle zgrade, spomenike, mjesta, umjetnička djela, artefakte i slično kojima su se pridavale različite vrijednosti. S vremenom se proširio izvan opipljivih oblika i na sve nematerijalne dimenzije.

Kulturna baština djeluje u sinkroniziranom odnosu koji uključuje društvo (sustave interakcija koji povezuju ljude), norme i vrijednosti (ideje i sustave vjerovanja koji definiraju relativnu važnost). Objekti baštine su opipljivi dokazi temeljnih normi i vrijednosti. Stoga uspostavljaju simbiotski odnos između materijalnog i nematerijalnog. Nematerijalna baština mora se promatrati kao širi okvir unutar kojeg materijalna baština poprima svoj oblik i značaj (Museum International, 2004).

Materijalna i nematerijalna kulturna baština zahtijevaju različite pristupe očuvanju i zaštiti, što je bio jedan od glavnih motiva za koncipiranje UNESCO-ve Konvencije o zaštiti nematerijalne kulturne baštine iz 2003. godine. Njome je propisana međuovisnost nematerijalne i materijalne kulturne i prirodne baštine, te priznaje ulogu nematerijalne kulturne baštine kao izvora kulturne raznolikosti i pokretača održivog razvoja. Materijalnu kulturnu baštinu, bilo da se radi o spomeniku, povijesnom gradu ili krajoliku, lako je katalogizirati, a njena zaštita sastoji se uglavnom od mjera konzervacije i restauracije. Nematerijalna baština sastoji se od procesa i praksi i stoga zahtijeva drugačiji pristup i metodologiju zaštite od materijalne baštine (Museum International, 2004). Krhka je po samoj svojoj prirodi i stoga puno ranjivija od drugih oblika baštine jer ovisi o akterima te društvenim i okolišnim uvjetima koji se ne mijenjaju prebrzo.

Kako god baštinu doživljavali, koju god definiciju uzeli kao najtočniju, kulturna baština bila ona materijalna ili nematerijalna, predstavlja zajedničko bogatstvo čovječanstva u svojoj raznolikosti i posebnosti, a njena zaštita jedan je od važnih čimbenika za prepoznavanje, definiranje i afirmaciju kulturnog identiteta (Ministarstvo kulture i medija, 2022). Dakle

kulturna baština uvijek obuhvaća univerzalne vrijednosti vrijedne očuvanja, predstavljajući bitnu komponentu čovječanstva. Pojava koncepta kulturne baštine izravno je povezana s idejom zaštite i očuvanja, a upravo to UNESCO i ističe. Pojam baštine važan je za kulturu i budućnost jer predstavlja "kulturni potencijal" suvremenih društava, pridonosi kontinuiranoj revalorizaciji kultura i identiteta te je važno sredstvo za prijenos iskustava, vještina i znanja između generacija. Nadalje, baština je izvor inspiracije za kreativnost i inovacije koje generiraju suvremene i buduće kulturne proizvode. Kulturna baština ima potencijal za promicanje pristupa i uživanja u kulturnoj raznolikosti. Također može obogatiti društveni kapital i stvoriti osjećaj individualne i kolektivne pripadnosti, što pomaže u održavanju društvene i teritorijalne kohezije. S druge strane, kulturna baština postala je ekonomski značajna za sektor turizma u mnogim zemljama što stvara nove izazove za njezino očuvanje.

4.1. Podjela materijalne i nematerijalne kulturne baštine

Kao što je u prethodnom poglavlju spomenuto, kulturna baština se dijeli na materijalnu i nematerijalnu. Materijalna kulturna baština odnosi se na fizičke artefakte koji se proizvode, održavaju i prenose međugeneracijski u društvu. Uključuje umjetničke kreacije, građenu baštinu kao što su zgrade i spomenici i druge fizičke ili opipljive proizvode ljudske kreativnosti koji imaju kulturno značenje u društvu. Dalje se dijeli na pokretnu i nepokretnu.

Pokretno kulturno dobro može biti (Zakon o zaštiti, 2021):

- zbirka predmeta u muzejima, galerijama, knjižnicama i drugim ustanovama,
- crkveni inventar i predmeti,
- arhivska građa, zapisi, dokumenti, pisma i rukopisi,
- filmovi,
- arheološki nalazi,
- etnografski predmeti,
- stare i rijetke knjige, novac, vrijednosni papiri, poštanske marke,
- dokumentacija o kulturnim dobrima,
- kazališni rekviziti, skice, kostimi,
- uporabni predmeti, prometna i prijevozna sredstva i uređaji,
- druge pokretne stvari od umjetničkoga, povijesnoga, paleontološkoga, arheološkoga značaja.

Nepokretno kulturno dobro može biti (Zakon o zaštiti, 2021):

- grad, selo, naselje ili njihov dio,
- građevina ili njezini dijelovi, građevina s okolišem,
- elementi povijesne opreme naselja,
- memorijalno područje, mjesto, spomenik i obilježje u svezi s povijesnim događajima i osobama,
- arheološko nalazište, arheološka zona, podvodna nalazišta i zone,
- područje i mjesto s etnološkim i toponimskim sadržajima,
- krajolik ili njegov dio koji sadrži povijesno karakteristične strukture,
- vrtovi, perivoji, parkovi,
- tehnički objekt s uređajima i drugi slični objekti.

U tome Zakonu o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara definirana je još jedna kategorija, nematerijalna kulturna dobra, kao razni oblici i pojave duhovnog stvaralaštva što se prenose predajom, a osobito (Zakon o zaštiti, 2021):

- jezik, dijalekti i toponimika te usmena književnost svih vrsta,
- folklorno stvaralaštvo u području glazbe, plesa, predaje, igara, obreda, običaja,
- tradicijska umijeća i obrti.

Nematerijalna kulturna baština označava prakse, izraze, znanja, vještine kao i instrumente, predmete, artefakte i kulturne prostore povezane s njima, koje zajednica, grupe, pojedinci prepoznaju kao dio svoje kulturne baštine (Zanten, 2004). Očituje se u pet domena, a to su: usmena tradicija i izrazi, izvedbene umjetnosti, društvene prakse, znanje i prakse te se često za nematerijalnu kulturnu baštinu koristi izraz „živa kultura“.

4.2. Međunarodne organizacije u kulturnom turizmu

Prve organizacije u turizmu izrazito emitivnog karaktera i različitih turističkih društava receptivnog karaktera su se javile već 60-ih i 70-ih godina 19. stoljeća, dok su se krajem 19. stoljeća počele povezivati na regionalnoj, nacionalnoj i međunarodnoj razini (Ovuka, 2016.). Danas djeluje velik broj međunarodnih organizacija koje imaju značajnu ulogu u razvoju kulturnog turizma. Na samome početku razvojem kulturnog turizma više su se bavili teorijski, u smislu očuvanja kulturne baštine. Tek kasnije su počeli stvarati konkretne programe koji su bili namijenjeni upravo kulturnim turistima. Cilj tih programa je bilo širenje svijesti o potrebi

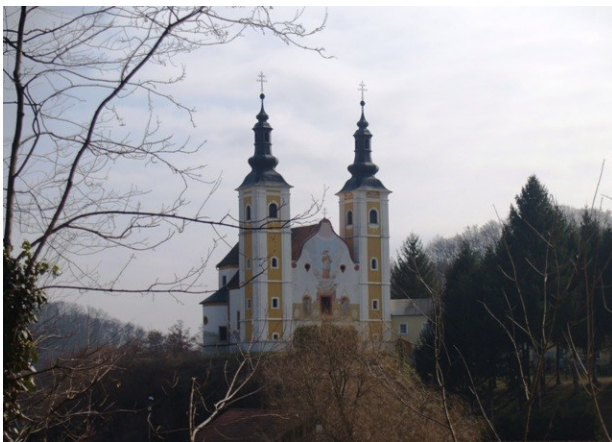
očuvanja prirodne i kulturne baštine, a istovremeno se promicao kulturni turizam kao novi oblik turizma namijenjen prvenstveno obrazovnijem turistu koji želi iskustvo. Iz toga možemo zaključiti kako je rad međunarodnih organizacija izuzetno važan. Najvažnija organizacija je UNESCO ili punim imenom organizacija Ujedinjenih naroda za obrazovanje, znanost i kulturu. Riječ je o specijaliziranoj agenciji UN-a koja nastoji graditi mir kroz međunarodnu suradnju u obrazovanju, znanosti i kulturi (UNESCO, 2022.). Ima pet programskih područja djelovanja, a to su: obrazovanje, prirodne znanosti, društvene i humanističke znanosti, kultura te komunikacije i informacije. Važan dio rada UNESCO-a je i izrada brojnih konvencija, deklaracija i preporuka poput Konvencije o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine, Konvencije o zaštiti podvodne baštine ili pak Konvencije o zaštiti nematerijalne baštine i tako dalje. Te renomirane kulturne konvencije pružaju jedinstvenu globalnu platformu za međunarodnu suradnju i uspostavljaju holistički sustav upravljanja u kulturi temeljen na ljudskim pravima i zajedničkim vrijednostima. Ovi međunarodni ugovori nastoje zaštititi svjetsku kulturnu i prirodnu baštinu, uključujući antička arheološka nalazišta, nematerijalnu i podvodnu baštinu, muzejske zbirke, usmenu tradiciju i druge oblike naslijeđa, te podržati kreativnost, inovacije i pojavu dinamičnih kulturnih sektora. Također unutar UNESCO-a djeluje i Odjel materijalne baštine. UNESCO nastoji potaknuti identifikaciju, zaštitu i očuvanje kulturne i prirodne baštine diljem svijeta koja se smatra od izuzetne vrijednosti za čovječanstvo. To je utjelovljeno u međunarodnom ugovoru pod nazivom Konvencija o zaštiti svjetske kulturne i prirodne baštine. On pruža okvir za međunarodnu suradnju u očuvanju i zaštiti kulturnog blaga i prirodnih područja diljem svijeta. Taj je Odjel odgovoran za održavanje Lista svjetske baštine UNESCO-a na koji su uvršteni spomenici i cjeline od iznimne kulturne ili prirodne vrijednosti kao zajednička baština čovječanstva. Popis je brzo rastao tijekom sljedećih desetljeća, a prema posljednjim podacima na Popis svjetske baštine uvršteno je 1154 dobra: od toga su 897 kulturna dobra, 218 prirodna, 39 miješana dobra, a sve to iz 167 država članica (UNESCO, 2022.). Osim UNESCO-a važne međunarodne organizacije koje djeluju na ovom području su Vijeće Europe, Europska unija, Svjetska turistička organizacija, zatim Međunarodno vijeće za muzeje - ICOM, Međunarodni centar za proučavanje očuvanja i restauracije kulturnih dobara - ICCROM i Međunarodno vijeće za spomenike i lokalitete - ICOMOS.

5. KULTURNO POVIJESNI SPOMENICI MEĐIMURSKE ŽUPANIJE

Međimurska županija nalazi se na sjeveru Republike Hrvatske te graniči s Republikom Slovenijom na sjeveru i zapadu, Republikom mađarskom na istoku, Varaždinskom županijom na jugu i Koprivničko - križevačkom županijom na jugoistoku. Većim dijelom su granice Međimurske županije određene prirodnim tokom dviju rijeka, rijeke Mure na sjeveru i istoku te Drave na jugu. Županija ima veliku prometnu važnost zbog blizine susjednih zemalja, Mađarske i Slovenije. Također raspolaže brojnim zaštićenim kulturnim dobrima, a neka od njih su i nacionalnog značaja. Na području Međimurja nalazi se 50 pojedinačnih nepokretnih zaštićenih kulturnih dobara i 31 pokretnih kulturnih dobara.

Sakralne građevine su najbrojniji oblik nepokretnih kulturnih dobara na području Međimurske županije. Građevine koje su najčešće zaštićene su crkve. Od njih 29 na ovom prostoru se nalaze dvije koje su od nacionalnog značaja, a riječ je o crkvi sv. Jeronima u Štrigovi i kapeli sv. Jelene u Šenkovcu. Crkva sv. Jeronima nalazi se na brežuljku iznad Štrigove te se do nje može doći strmim stepenicama ili uskim okolnim prilaznim putem (sl. 1.).

Slika 1. Crkva sv. Jeronima u Štrigovi

(Izvor: Ministarstvo kulture i medija, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-912>)

Današnja Crkva građena je u razdoblju od 1738. do 1749. godine i to na mjestu gdje je u 15. st. bila izgrađena Crkva koja biva spaljena u pohodu Turaka na Beč (Turistička zajednica Općine Štrigova, 2022). Povezana je s nekadašnjom pavlinskom rezidencijom, a zajedno čine skladan barokni ambijent. Ono po čemu je crkva sv. Jeronima poznata je po svoja dva zvonika, što je zapravo karakteristično za katedrale. Osim toga veliku vrijednost crkve čine zidne slike na zidovima i svodu svetišta koje su djelo baroknog slikara Ivana Krstitelja Rangera. Zbog svoje arhitektonske vrijednosti, kvalitetnih slika i očuvanog inventara ona se ubraja među

najznačajnija ostvarenja zrelog baroka sjevernog dijela Hrvatske (Ministarstvo kulture i medija, 2022).

Kompleks pavlinskog samostana sv. Jelene izvorno je građen krajem 14. st. i tijekom prve polovice 15. st. (Ministarstvo kulture i medija, 2022). U više navrata se pregrađivao, popravljao i dograđivao pa je tako u 16. st. Nikola IV. Zrinski Sigetski uz južni zid crkvene lađe sagradio obiteljsku grobnicu (Muzej Međimurja Čakovec, 2022). Ova kapelica je od jedinstvenog povijesno - kulturnog značaja zbog očuvanih gotičkih sedilia i niša za ampule te vrijednog gotičkog oslika koji datiraju iz druge polovice 14. st. Danas je kompleks pavlinskog samostana Svete Jelene u Šenkovcu složeno arheološko nalazište koje se sastoji od očuvane arhitekture nekadašnjeg svetišta crkve (danas kapela Svete Jelene) i arheoloških ostataka arhitekture samostana, lađe crkve i grobnice Zrinskih (sl. 2.) (Muzej Međimurja Čakovec, 2022).

Slika 2. Kapela sv. Jelene u Šenkovcu

(Izvor: Ministarstvo kulture i medija, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-911>)

Profane građevine su građevine koje ne služe za religioznu namjenu, a kao primjer takvih građevina možemo navesti dvorce, fortifikacije, stambene građevine, stare školske zgrade i slično. Na prostoru Međimurja zaštićeno je 11 profanih građevina od čega se četiri nalaze u Čakovcu. Svakako se najviše ističe kompleks Staroga grada Čakovca (sl. 3.).

Slika 3. Kompleks Staroga grada Čakovec

(Izvor: Ministarstvo kulture i medija, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-908>)

Riječ je o utvrđenom plemićkom dvorcu koji se nalazi u samom središtu Čakovca. Zaštićeno je kulturno dobro nacionalnog značaja i jedan je od najvrjednijih kulturno - povijesnih spomenika Međimurja, simbol identiteta i tradicije. Kao utvrda se spominje već u drugoj polovici 13. st., u vrijeme kada je gospodario grof Dmitrij Čak, po kojemu je Čakovec kasnije i dobio ime (Biškup, 2013). Najsučavuniji je graditeljski objekt te vrste u Međimurju. Tijekom godina su se izmjenjivali njegovi vlasnici, a daleko najpoznatiji su obitelj Zrinskih, za čije vrijeme se Stari grad transformira u renesansnu tvrđavu. Današnji izgled Stari grad dobiva sredinom 18. st. kada tadašnji vlasnici, grofovi Altan, preuređuju kompleks u baroknom stilu. Stari grad Čakovec sastoji se od vanjskih obrambenih zidina i barokne palače čija četiri zida zajedno formiraju atrij. Sam grad okružuje perivoj Zrinskih koji je također sastavni dio kompleksa (Ministarstvo kulture i medija, 2022). Danas polovicu prostora unutar palače zauzima zavičajni Muzej Međimurja unutar kojeg su smješteni sljedeći odjeli: Etnografski, Arheološki, Povijesni, Kulturno - povijesni odjel i Lapidarij (Biškup, 2013).

Dvorac obitelji Feštetić nalazi se u Pribislavcu te je jedan od rijetkih primjera očuvane arhitekture feudalnog podrijetla u Međimurju. Izgrađen je u neogotičkom stilu u razdoblju od 1850. - do 1870. godine na mjestu nekadašnjeg zidanog dvorca obitelji Zrinski (Biškup, 2013). Riječ je o jednokatnoj građevini U tlocrta koja s bočne strane ima prigradenu neogotičku kulu, a ona završava s vitkom, šiljastom četverostranom kapom i s 4 vitka poligonalna ugaona tornjića (sl. 4.) (Ministarstvo kulture i medija, 2022).

Slika 4. Dvorac Feštetić u Pribislavcu

(Izvor: Ministarstvo kulture i medija, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-1120>)

U dvorcu je od školske godine 1952./53. smještena osnovna škola te je pune 74 godine djelovala Osnovna škola Vladimira Nazora. Zbog jako lošeg stanja dvorca te pomanjkanja školskog prostora Osnovna škola Vladimira Nazora se preselila u novu moderniju zgradu na novoj lokaciji.

Kurija Zichy - Terbócz nalazi se u naselju Železna Gora. Sagrađena je kao ljetnikovac u 19. st. za potrebe obitelji Zichy-Terbócz. Riječ je o jednokatnoj građevini u obliku slova L koja je prekrivena dvostrešnim krovom (Ministarstvo kulture i medija, 2022). Uz nju se nadovezuje još prizemni gospodarski objekt (sl. 5.).

Slika 5. Kurija Zichy - Terbócz

(Izvor: Ministarstvo kulture i medija, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/P-6534>)

Građena je u kasnobarokno - klasicističkom stilu. Na ovom prostoru su se nalazile još neke gospodarske zgrade koje se nisu uspjele sačuvati kao ni nekadašnji park i stari bunar (Biškup, 2013). 2002. godine je obitelj Jakopić otkupila posjed od države i otvorila restoran.

Kurija je danas u lošem stanju i nema nikakvu namjenu, ali sadašnji vlasnici imaju namjeru preurediti ju u apartmanski objekt, budući da ovdje prolazi vinska cesta.

Na području Međimurske županije se nalazi nekoliko zaštićenih arheoloških nalazišta. Arheološko nalazište Gradišće u Nedelišću, Arheološko nalazište „Stara ves“ i Arheološka zona Sveti Martin na Muri - antički Halicanum imaju status zaštićenog kulturnog dobra, dok Nekropola pod tumulima II u Goričanu ima status preventivno zaštićeno dobro.

5.1. Kultura i života rada stanovnika Međimurske županije

Međimurje je kontaktno područje različitih kultura i naroda, prostor bogate povijesti i tradicije. Kako je županija omeđena prirodnim tokovima rijeka Mure i Drave, stanovnici su odlučili iskoristiti njihovu vrijednost zbog čega se je u prošlosti razvilo splavarenje, a vadio se ugljen, nafta kao i zlato. Upravo to umijeće vađenja zlata odnosno zlatarenje je stavljeno na Listu zaštićenih nematerijalnih kulturnih dobara. Primarna djelatnost bila je poljodjelstvo, a bavili su se i voćarstvom, vrtlarstvom, vinogradarstvom, lovom i ribolovom. Osim toga stanovnici ovoga područja bavili su se tkalačkim, tesarskim i lončarskim zanatima, vezenjem, predenjem, šibarstvom te drvodjelstvom. Zbog snažnog razvoja industrije i rudarstva polako je nestao tradicijski način života. Danas se kultura života i rada odražava kroz vinogradarstvo, gastronomiju i tradicijske zanate, a od očuvanih običaja je najviše poznata narodna nošnja te folklorni napjevi.

Narodna nošnja ovih prostora izrađivala se od domaćeg platna od lana ili konoplje. Na početku 19. st. nošnja je bila jednostavna i uniformnija, a izrađivala se je od domaćih tkanina. Košulja je bila jednostavnog kroja i dugih rukava. Ženske su suknje bile jednostavno nabrane, dok su muške gaće bile normalne dužine i širine. Pregača je kod žena bila od obojenog domaćeg platna, a prsluci muškaraca od sukna. Kako bi pokrile glavu, žene su koristile rubac ili peču, dok su muškarci stavljali šešir široka oboda (Međimurska narodna nošnja, 1994). Sredinom 19. st. vidljiva je diferencijacija u odijevanju koja je posljedica različitog ukrašavanja kao i upotrebe građanskih elemenata pa je tako postojao „bijeli“ tip nošnje i „raznbojni“ tip nošnje. Kod „bijelog“ tipa nošnje vidljive su karakteristike slavenske nošnje. Dakle, riječ je o jednostavnoj nošnji koja je izrađena od domaćeg platna bijele boje te je prema namjeni (radna, svečana) bila ukrašavana. Uz to su tu bili prsluci, pregače, rupci i obuća. Za „raznbojni“ tip nošnje je karakteristična upotreba kupovnih materijala, a za žene je još vrijedila upotreba materijala raznih boja.

Međimurska popevka predstavlja važan dio tradicijske kulture. Sastoji se od stihova koji se pjevaju na melodiju (vižu), oblikujući pjesmu (pesem), dok se ritmičke strukture napjeva pjevaju s naglašenom osjećajnošću (Ministarstvo kulture i medija, 2022). U prošlosti je Međimursku popevku izvodio solist i to žena u vokalnoj izvedbi. Danas ju može izvoditi pojedinac i grupa, žena i muškarac i to u vokalnoj, vokalno - instrumentalnoj ili instrumentalnoj izvedbi.

Važan segment turističke ponude Međimurske županije predstavljaju manifestacije koje se organiziraju u svim većim gradovima i naseljima. Najvećim dijelom su manifestacije usmjerene na lokalnu ili unutaržupanijsku potražnju. Neke od njih su: Sajam cvijeća, Festival jagoda, Barokne večeri koje se održavaju u Prelogu. U Čakovcu se također održavaju Sajam cvijeća i Festival jagoda, zatim Ljeto u gradu Zrinskih, Međunarodni oldtimer susret. Sveti Martin na Muri poznat je po Međunarodnom spustu murskih ladji i Weekend Bike Festivalu, Kotoriba po danima šibe i ribe, dok je Nedelišće sajamsko odredište pa se ovdje održava Međunarodni sajam poduzetništva, Sajam knjiga, Sajam poljoprivrede, ekologije, zdrave prehrane i slično (VisitMeđimurje, 2022). Osim ovih manifestacija, u Međimurju se održava par manifestacija koje su prepoznate na regionalnom i nacionalnom nivou. Jedna od njih je Porcijunkulovo koja je svakako najveća i najpoznatija kulturna manifestacija Međimurja. Održava se krajem srpnja i početkom kolovoza te je prvobitno zamišljena kao „Sajam tradicijskih zanata“ koji je vezan uz crkveni blagdan Gospe od anđela. Manifestacija je svake godine sve više rasla te danas predstavlja spoj tradicije, tradicijskih zanata i suvremenih običaja, pa se tako uz prikaz brojnih zanata održavaju brojne dramske predstave, koncerti, izložbe, edukacijske radionice za najmlađe, ulični performansi, vjerski obred i procesija kroz centar grada. Cilj ove manifestacije je oplemeniti turističku ponudu, kao i zaštita i valorizacija tradicionalnih vrijednosti ove županije. Vincekov pohod je manifestacija koja se održava u povodu dana svetog Vinka, zaštitnika vinogradara. Vjeruje se kako Vincekovo označava „službeni“ početak vegetativnog ciklusa vinove loze i upravo na taj dan mnogi odlaze na pohod po međimurskim vinorodnim brežuljcima kako bi si zaželjeli sretnu novu vinogradsku godinu. Osim toga program je ispunjeno druženjem s domaćim vinogradarima i brojnim kulturnim manifestacijama. Festival vina Urbanovo je manifestacija koja predstavlja bogatstvo turističke i eno-gastronomske ponude Međimurja. Održava se od 2000. godine, a cilj ove manifestacije je promocija Međimurskih vinskih cesta kao turističkog proizvoda, ali i Međimurja kao poželjne turističke destinacije (Međimurje.info, 2022). Kako se je s godinama broj izlagača povećavao, ova manifestacija je poprimila međunarodni karakter.

5.2. Turistički pokazatelji Međimurske županije

U ovom dijelu rada slijedi prikaz turističke aktivnosti na području Međimurske županije. Prikazat će se podaci o dolascima i noćenja turista, broj smještajnih objekata kao i broj smještajnih jedinica kojim županija raspolaže. U tablici jedan prezentirani su podaci o dolascima i noćenju turista za razdoblje od 2015. do 2019. godine.

Tablica 1. Turistički promet u Međimurskoj županiji od 2017. do 2021.

	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Turistički dolasci					
Ukupno	70 337	76 415	81 924	39 384	64 051
Domaći	36 963	38 581	41 833	24 395	40 096
Strani	33 374	37 834	40 091	14 989	23 955
Turistička noćenja					
Ukupno	168 146	186 736	196 922	95 673	144 061
Domaći	78 476	80 886	86 095	53 049	81 642
Strani	89 670	105 850	110 827	42 624	62 419

Izvor: Međimurska županija u brojkama, Međimurska županija, 2020

2017. godine na području Međimurske županije ostvareno je 70,3 tisuća ukupnih turističkih dolazaka, dok je 2021. godine ostvareno malo više od 64 tisuće ukupnih turističkih dolazaka. Međimurska županija je imala tendenciju rasta sve do 2019. godine, nakon toga je svijetom zavladao pandemija koronavirusa i odatle taj pad u brojkama 2020. godine. Mjere su se počele popuštati u 2021. godini i zbog toga imamo ponovni rast kod ukupnog broja turističkih dolazaka. Isto tako možemo primijetiti kako je struktura gostiju koji posjećuju Međimursku županiju, dakle domaći i inozemni turisti, gotovo jednaka sve do 2019. godine, što na primjer nije slučaj za obalne turističke destinacije. 2020. godine, kao što sam i prije navela, zbog pandemije koronavirusa bilo je puno manje inozemnih gostiju odnosno zbog brojnih restrikcija i nesigurnosti ljudi su radije putovali u bliže krajeve. Slična situacija je i kod podataka za noćenje turista gdje je također vidljiva tendencija rasta ukupnog broja turističkog noćenja, sve do 2019. godine. Struktura gostiju je također gotovo podjednaka, dok je 2020. i 2021. godine veći broj domaćih nego inozemnih gostiju. U strukturi inozemnih gostiju 2019. godine s gledišta ukupnih turističkih dolazaka dominiraju gosti iz Slovenije (32,1%), Poljske (14,7%),

Njemačke (8,5%), Austrije (8,4%), Bosna i Hercegovine (4,7%), Mađarske (4,6%), Nizozemske (3,4%), Slovačke (3,1%), Italije (2,7%), Francuske (0,72%), Češke (0,7%), Ujedinjenog Kraljevstva (0,6%), SAD (0,5%), dok ostale zemlje čine 8,3% (Međimurska županija, 2020).

Sljedeći turistički pokazatelj je broj smještajnih objekata, kreveta i smještajnih jedinica, a u nastavku slijedi tablica dva koja prikazuje te podatke.

Tablica 2. Broj smještajnih objekata, smještajnih jedinica i kreveta Međimurske županije

	2019.			2020.		
	Objekti	Sobe	Postelje	Objekti	Sobe	Postelje
UKUPNO	103	746	1773	158	820	2017

Izvor: Vlastita izrada autora prema podacima iz Izvješće o izvršenju programa rada i financijskog plana turističke zajednice Međimurske županije za 2020. godinu, Međimurje u pokretu, 2021

2020. godine Međimurska županija imala je ukupno 158 smještajnih objekata što je u odnosu na 2019. godinu porast od 14%, zatim 820 smještajnih jedinica i 2017 smještajnih ležajeva te je u odnosu na 2019. godinu porast veći za 53%. Najveći rast vidljiv je kod kategorija kuća za odmor i apartmana.

5.3.1. SWOT analiza Međimurske županije

SWOT predstavlja skraćenicu za Strengths (snaga), Weaknesses (slabosti), Opportunities (prilike) i Threats (prijetnje) i upravo te četiri kategorije služe za identificiranje i strukturiranje podataka. U nastavku slijedi SWOT analiza Međimurske županije koja je izrađena prema Master planu razvoju turizma Međimurske županije do 2020. godine.

Tablica 3. SWOT analiza Međimurske županije

SNAGE	SLABOSTI
<ul style="list-style-type: none"> • Povoljan geoprometni položaj • Raznolik krajolik • Kulturna baština nacionalne važnosti • Bogata nematerijalna baština • Visoka koncentracija i blizina sadržaja • Kvaliteta raspoloživih smještajnih objekata i kvaliteta usluge u istima 	<ul style="list-style-type: none"> • Starosna i obrazovna struktura stanovništva • Nedovoljno razvijena infrastruktura • Nedovoljna razina turističke valorizacije resursno - atrakcijske osnove • Nedostatak kamping ponude

	<ul style="list-style-type: none"> • Nedostatak manjih smještajnih/hotelskih objekata visoke usluge • Nedovoljna sredstva za promociju • Nedovoljna povezanost i suradnja dionika • Nedovoljna informiranost potencijalnih poduzetnika u turizmu o mogućnostima potpomognutog ulaganja
PRILIKE	PRIJETNJE
<ul style="list-style-type: none"> • Blizina većih domaćih i inozemnih gradskih centara • Preferencija „novih“ turista za okolišno očuvanim i autentičnim destinacijama • Porast broja malih i srednjih poduzetnika • Destinacijsko brendiranje 	<ul style="list-style-type: none"> • Odljev kvalitetne radne snage • Nedovoljna edukacija poduzetnika za transformaciju resursa u atrakcije • Nejasan koncept razvoja kontinentalnog turizma u Hrvatskoj • Nedostatak financijskih resursa • Neriješeno vlasništvo nad objektima/zemljom • Nedovoljno razvijena praksa i sustav destinacijskog upravljanja • Niska prepoznatljivost Županije izvan nacionalnih okvira

Izvor: Master plan razvoja turizma Međimurske županije do 2020. godine, Institut za turizam, 2016

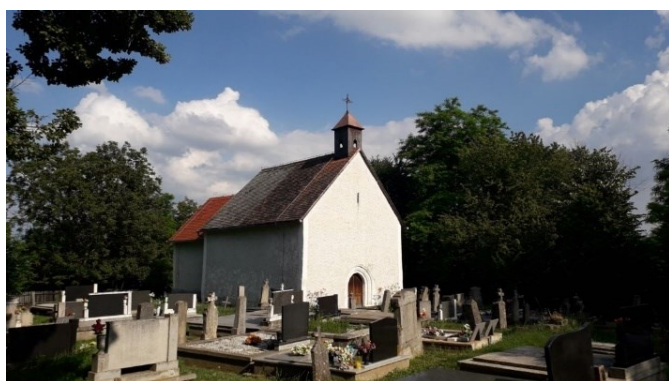
SWOT analiza ukazuje kako Međimurska županija ima mnogo potencijala za razvoj što se odražava u njenom povoljnom geoprometnom položaju, raznolikom krajoliku, kulturnoj baštini nacionalne važnosti te visokoj koncentraciji i blizini sadržaja. Kako bi se ponuda dodatno unaprijedila važno je raspoznati potencijalne prilike, a među njima su svakako važne blizina većih domaćih i inozemnih gradskih centara te to što „novi turisti“ preferiraju okolišno očuvane i autentične destinacije. Problemi s kojima se suočava su nedovoljna razina turističke valorizacije resursno - atrakcijske osnove te nedovoljna povezanost i suradnja dionika.

6. KULTURNO POVIJESNI SPOMENICI BRODSKO - POSAVSKE ŽUPANIJE

Brodsko - posavska županija se smjestila u južnom dijelu slavonske nizine između planine Psunj, Požeškog i Diljskog gorja na sjeveru i rijeke Save na jugu. Sastoji se od 2 grada i 26 općina. Glavno središte Brodsko - posavske županije je Slavonski Brod u kojem živi trećina ukupnog stanovništva Županije. Središnje mjesto zapadnoga dijela županije predstavlja Nova Gradiška. Dobro je prometno povezana, a kao najznačajniji prometni pravac koji prolazi Županijom je državna cesta D4 i ona povezuje državnu granicu u Lipovcu sa Zagrebom. Turistički proizvodi Županije temelje na eno-gastro ponudi, lovnom turizmu, svim selektivnim oblicima turizma s naglaskom na ciklo-turizam, lovni, ribolovni i vjerski (Razvojna strategija županije, 2016). Na području Brodsko - posavske županije zaštićeno je 129 kulturnih dobara. 4 zaštićena dobra su dobra kulturno nacionalnog značenja, tri su kategorizirane kao sakralna graditeljska baština, a tvrđava u Slavonskom Brodu je profana graditeljska baština (Razvojna strategija županije, 2016). Kao najčešće oblike pojedinačnih nepokretnih kulturnih dobara na području Brodsko - posavske županije možemo izdvojiti arheološka nalazišta (44 ih ima status zaštićenog kulturnog dobra, a troje ima status preventivnog zaštićenog dobra), potom slijede sakralne građevine i profane građevine. Brodsko - posavska županija je uz navedena kulturna dobra, bogata i pokretnim kulturnim dobrima i nematerijalnom baštinom.

Crkva sv. Petra se nalazi u naselju Brodski Zdenci i riječ je o kulturnom dobru nacionalnog značaja (sl. 6.). Izgrađena je u 15. st. kao jednobrodna gotička građevina s četverokutnim nižim i ravnim zaključenim svetištem (Ministarstvo kulture i medija, 2022).

Slika 6. Crkva sv. Petra

(Izvor: Ministarstvo kulture i medija, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-1277>)

Crkva sv. Stjepana je gotička crkva smještena na groblju jugoistočno od naselja Glogovice (sl. 7.). Njezina gradnja započeta je u 15. st., dok je u prvoj polovici 18. st. izvedena

barokna obnova pročelja i unutrašnjosti čime su gotički prozori zamijenjeni baroknima (Ministarstvo kulture i medija, 2022). Ono po čemu je ova crkva značajna su dvije barokizacije koje su i danas vidljive. Zidana je od lomljenog kamena, dok je u unutrašnjosti sačuvan šiljatučni kameni luk te nadgrobna ploča župnika Vida Došena, a obnovljen je i kameni oltar iz baroknog razdoblja (Glas slavonije, 2012).

Slika 7. Crkva sv. Stjepana u Glogovici

(Izvor: Registar kulturnih dobara, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-1282>)

Crkva sv. Trojstva zajedno sa franjevačkim samostanom čine jedan od najvećih baroknih samostanskih sklopova u Slavoniji. Gradnja crkve započeta je u 18. st. te je trajala punih 70 godina. Crkva je jednobrodna, dok se na samu lađu nadovezuje svetište, a uz sjevernu stranu je prislonjen zvonik. Ulazno pročelje je naglašeno visokim i plitkim pilastrima i portalom, dok se u zidnim nišama nalaze kipovi sv. Franje i sv. Dominika (Ministarstvo kulture i medija, 2022). Franjevački samostan sastoji se od tri samostanska krila koja zajedno sa crkvom čine kvadratni klaustar i upravo taj klaustar je najreprezentativniji klaustar barokne samostanske arhitekture (sl. 8.).

Slika 8. Crkva sv. Trojstva sa samostanom

(Izvor: Ministarstvo kulture i medija, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-1293>)

Brodska tvrđava je jedna od najvećih i najznačajnijih baroknih građevina fortifikacijske arhitekture iz doba Eugena Savojskog (sl. 9.) (Ministarstvo kulture i medija, 2022).

Slika 9. Tvrđava u Slavonskom Brodu

(Izvor: Ministarstvo kulture i medija, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-1294>)

Građena je u razdoblju između 1715. i 1780. godine i to prema Vaubanovom sistemu što znači da je u osnovi kvadratnog oblika, ali njezin sistem obrambenih jaraka daje joj zvjezdoliki tlocrt (slavonski-brod.hr, 2022). Njenu glavnu obrambenu liniju sačinjavala su četiri bastiona, a između njih su se smjestile kurtine. Vanjska obrambena linija sastoji se od ravelini, lineti i kontragardi s opkopima vode. Oružni trg s Kavalikom, kurtinama, časničkim paviljonom, vojarnama, središnjom tvrđavskom kapelom, stanom kapelana i tornjem za tvrđavski sat predstavlja osnovni i središnji dio tvrđave (Ministarstvo kulture i medija, 2022). Brodska tvrđava danas ima funkciju razvoja kulture jer se u njoj nalazi sjedište Osnovne glazbene škole

Ivana Zajca, klasična gimnazija, gradska uprava te Turističko - informativni centar Turističke zajednice. U prostorima jugozapadnog dijela kavalira smještena je Galerija Ružić. Osim toga, 2013. godine prvi svjetski Muzej tambure otvoren je u prostoru kazamata. Stalni postav čine četiri najpoznatija sustava gradnje od kraja 19. st. do danas, a za mnoge posjetitelje je posebno interesantan kutak za majstorsku radionicu gdje se mogu aktivno uključiti u radionicu i isprobati neki od alata za izradu tambura (Turistička zajednica Brodsko-posavske županije, 2022). Zanimljivost koju organizirane turističke grupe mogu doživjeti ali i sudjelovati na tvrđavskom trgu su programi živuće povijesti u kojima su angažirani kostimirani konjanici, vojnici, tvrđavski zanatlije, likovi iz pripovijetki Ivane Brlić - Mažuranić (Turistička zajednica grada Slavenskog broda, 2022).

Kuća Brlićevih je sagrađena krajem 18. st. na glavnom gradskom trgu, no zbog velikog požara koji je izbio 1882. godine je u potpunosti nestala. Na njezinom mjestu je 1885. godine podignuta jednokatna zgrada u neoklasicističkom stilu (sl. 10.).

Slika 10. Kuća obitelji Brlić u Slavenskom brodu

(Izvor: Ministarstvo kulture i medija, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-1295>)

U prizemlju su bili smješteni lokali i trgovine, dok je kat služio za stanovanje obitelji Brlić u kojoj je živjela i Ivana Brlić - Mažuranić (Ministarstvo kulture i medija, 2022). Danas se u prizemlju kuće nalaze izložbeni saloni Galeriji umjetnina. 2011. godine započeta je temeljita obnova kuće u okviru projekta „Integrirani program - Interpretacijski centar Ivana Brlić - Mažuranić“. Obnovljena kuća je u prizemlju dobila širu turističko - kulturnu funkciju pa se tako uz informacijski pult ovdje nalazi suvenirnica, prostor za prijam, a dio prizemlja služi kao dnevna knjižnica i javni prostor koji ima obilježja galerije. Na prvom katu nalazi se stan

Ivane Brlić - Mažuranić sa svim autentičnim namještajem i inventarom iz doba kada je spisateljica ovdje živjela i stvarala, dok se u potkrovlju kuće nalazi galerijski prostor koji je namijenjen književnoj umjetnosti i kulturnim prezentacijama. Osim što je kuća obogaćena multimedijalnim i interaktivnim sadržajem, u podrumu kuće se nalazi polivalentna dvorana koja služi za razne događaje i prezentacije (Glas-slavonije.hr, 2022).

Dvorac Marković - Kulmer je srednjovjekovna utvrda koja se nalazi u naselju Cernik, a u povijesnim izvorima se prvi puta spominje u 14. i početkom 15. st (sl. 11.).

Slika 11. Dvorac Marković - Kulmer

(Izvor: Ministarstvo kulture i medija, 2022, dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/details/Z-1279>)

Riječ je o jednokatnom dvorcu u obliku četverokuta s unutarnjim dvorištem te okruglim kulama na uglovima (Ministarstvo kulture i medija, 2022). Sagrađena je na mjestu nekadašnje srednjovjekovne utvrde, a nakon što je austrijska vojska porušila staru tvrđavu kako je Turci ne bi mogli ponovno osvojiti, barun Maksimilijan Petraš ju je djelomično obnovio. U 18. st. je posjed preuzela obitelj Marković koja je nastavila s obnovom dvorca. Unatoč tome što se ta obnova odvijala ponajviše u baroknome stilu, dvorac je zadržao svoj srednjovjekovni renesansni izgled. Glavno pročelje je u baroknom stilu te se nad samim ulazom u dvorac nalazi grb obitelji Marković kao podsjetnik na tu obnovu. Iako dvorac ima status zaštićenog kulturnog dobra on je danas zapušten.

6.1. Kultura života i rada stanovnika Brodsko - posavske županije

Brodsko - posavska županija je županija koja je smještena uz samu granicu zbog čega predstavlja mjesto susreta i ispreplitanja kultura. Ovaj kraj ima prepoznatljivu kulturu života i rada, bogatu povijest, koja se ponajviše manifestira kroz gostoljubivost stanovništva,

gastronomiju, tradicijske obrte i očuvane narodne običaje. Mnogi narodni običaji su još i danas prisutni. Nova godina se je na ovim prostorima čestitala tako što su tamburaši u ponoć krenuli kroz selo i svirali, potom u povodu dana sv. Vinka odlazilo se u vinograde kako bi se ih posvetilo, na Badnjak se unosila slama dok se na Ivanje palila vatra oko koje su se ljudi okupljali, plesali i pjevali.

Narodna nošnja pripada tipu panonskih nošnji za koje je karakteristično da se za temeljnu odjeću koristi bijelo platno, dok je ostatak raznovrstan. Osnovu ženske odjeće čini dvodijelna platnena košulja koja se sastoji od gornjeg dijela, bluze dugih rukava odnosno oplećka, i donjeg dijela, nabrane suknje odnosno rubina. Najstarija ženska nošnja naziva se „rubina odnjica“, a njen vez je bio u crvenoj, plavoj ili crnoj boji, također je postojala i kombinacija ovih boja. Mlađe žene nosile su nosile nošnju koja je naizgled djelovala drugačije, ali i ona je u osnovi imala „rubinu odnjicu“ samo što one bile šivane od svile te su zbog oblačenja većeg broja podsuknji djelovale puno šire. U 19. st. svilarstvo je bilo bitno za seoska domaćinstva jer višak čahura se prodavao manufaktura zbog čega je posljedično rasla ekonomska moć sela. S druge strane muška nošnja sastojala se od platnene košulje i gaća, „čohanog prsluka“, vunenog pojasa i šešira, dok su u zimskim mjesecima nosili još vuneni kaput ili dugi kaput „gunjac“.

Manifestacije se na ovom prostoru održavaju tijekom cijele godine, a najviše ih se odnosi na glavni grad Županije, Slavonski Brod, pa se tako na primjer u veljači održava „Pokladno jahanje“ u znak sjećanja na stare graničare, „Brodsko kolo“ je najstarija smotra folkloru u Hrvatskoj i kroz ovo kolo se predstavljaju običaji i bogatstvo narodnog stvaralaštva. Tada mjesto odiše tradicijom i narodnim nošnjama, a program obiluje raznim likovnim i etnografskim izložbama, promocijama knjiga, dječjim smotrama, smotrama izvornog pjevanja i izvornog folkloru. U travnju se održava „U svijetu bajki Ivane Brlić Mažuranić“. Riječ je o dječjoj manifestaciji koja se održava u spomen na spisateljicu, a program obiluje brojnim dramskim, likovnim radionicama, kazališnim predstavama, susretima s književnicima, igraonicama i izložbama. Tijekom lipnja i srpnja se održava „Brodsko glazbeno ljeto“. Riječ je o kulturnoj manifestaciji koja obiluje komornim koncertima u franjevačkoj crkvi te koncertima zabavne i etno glazbe (Turistička zajednica brodsko - posavske županije, 2022). Poseban oblik čine manifestacije namijenjene vozačima Auto Rallya i Mega bikers susreti, kao ključna događanja u sklopu Dana Grada Slavonskog Broda (Strateški marketinški plan, 2018). Glavna manifestacija u Novoj Gradiški je „Novogradiško glazbeno ljeto“ koja je podijeljena u 4 tematske večeri, a to su rock, tamburice, zabavna i folklor. Ostale važnije manifestacije ovoga

kraja vezane su na enogastronomiju, a najpoznatije su „Stupnička berba grožđa“ kojom se naznačuje početak berbe grožđa, zatim „Ižimača“ - riječ je o manifestaciji izimanja soka iz zrelih jabuka te „Ribarske večeri“ u Davoru.

6.2. Turistički pokazatelji Brodsko - posavske županije

U ovom dijelu rada slijedi prikaz turističke aktivnosti na području Brodsko - posavske županije. Prikazat će se podaci o dolascima i noćenja turista, broj smještajnih objekata kao i broj smještajnih jedinica kojim županija raspolaže. U tablici četiri prezentirani su podaci o dolascima i noćenju turista za razdoblje od 2016. do 2018. godine.

Tablica 4. Turistički promet Brodsko - posavske županije od 2016. do 2018. godine

	2016.	2017.	2018.
Turistički dolasci			
Ukupno	26 672	28 851	35 145
Domaći	11 482	11 818	12 903
Strani	15 190	17 033	22 242
Turistička noćenja			
Ukupno	49 168	53 409	59 774
Domaći	24 060	23 697	24 222
Strani	25 108	29 712	35 552

Izvor: Marketinški plan turizma Brodsko - posavske županije 2019. - 2025., Institut za turizam, 2018

Analizirajući podatke iz tabele za razdoblje od 2016. do 2018. godine možemo zaključiti kako Brodsko - posavska županija ima tendenciju rasta. Što se tiče strukture gostiju i kod turističkih dolazaka i kod noćenja prevladavaju inozemni gosti što možemo objasniti činjenicom da kroz Županiju prolazi autocesta zbog čega se veći broj inozemnih putnika zaustavilo odnosno prenoćilo. Tako su tijekom 2018. godine inozemni turisti ostvarili 22,2 tisuće dolazaka, što zapravo čini 63,3% svih turističkih dolazaka i 35,5 tisuća noćenja odnosno 59,5% svih turističkih noćenja. S druge strane, domaći gosti su tijekom te iste godine ostvarili 12,9 tisuća dolazaka odnosno 36,7% od ukupnog broja svih turističkih dolazaka te 24,2 tisuće noćenja odnosno 40,5% svih turističkih noćenja.

Što se tiče strukture inozemnih gostiju prema zemlji podrijetla turista koji su 2018. godine ostvarili najveći broj noćenja na prvom mjestu je Njemačka (13,6%), slijedi Italija

(8,5%), Bugarska (8,3), Bosna i Hercegovina (6,2%), Srbija (5,1%), Slovenija (4,3%), Francuska (4,3%), Švicarska (4,0%), Austrija (3,7%), Rumunjska (3,5%) i ostalo (38,6%) (Marketinški plan turizma, 2018).

Sljedeća tablica prikazuje dolaske i noćenja turista u 2020. i 2021. godini.

Tablica 5. Dolasci i noćenja turista u 2020. i 2021. godini

	01.01.2020. - 30. 09. 2020.		01.01.2021. - 30.09.2021.	
	Godišnji		Godišnji	
	Dolasci	Noćenja	Dolasci	Noćenja
Domaći	6 791	16 476	9 527	20 399
Strani	7 142	12 729	10 961	18 703
Ukupno	13 933	29 205	20 488	39 102

Izvor: Program rada i financijski plan turističke zajednice Brodsko - posavske županije za 2022. godinu, Turistička zajednica Brodsko - posavske županije, 2021

Zbog pandemije koronavirusa i mjera koje su bile na snazi 2020. i 2021. godine za analizu turističkog kretanja uzeto je u obzir samo vrijeme ublažavanja tih mjera. Uočava se da su ukupni turistički dolasci i ukupna turistička noćenja znatno manja u odnosu na 2018. godinu, ali ako se uspoređuju samo 2020. i 2021. godina možemo vidjeti kako je u prvih devet mjeseci 2021. godine bilo ukupno 20,5 tisuća dolazaka što je više za 47,05% u odnosu na 2020. godinu, dok je s druge strane evidentirano 39,1 tisuću ukupnih turističkih noćenja što je više za 33,89% u odnosu na prošlu godinu. Također, ako usporedimo strukturu gostiju možemo vidjeti kako su u 2020. i 2021. godini domaći gosti bilo nešto više zastupljeni u odnosu na strane turiste.

Sljedeći turistički pokazatelj je broj smještajnih objekata, kreveta i smještajnih jedinica što je prikazano u nastavku u tablici šest.

Tablica 6. Broj smještajnih objekata, smještajnih jedinica i kreveta Brodsko - posavske županije u razdoblju od 2016. do 2018. godine

	2016.			2017.			2018.		
	Objekti	Sobe	Kreveti	Objekti	Sobe	Kreveti	Objekti	Sobe	Kreveti
Brodski Stupnik	2	19	41	2	19	41	2	19	42
Cernik	1	5	10	1	5	10	3	8	16
Garčin	1	9	36	2	18	54	2	18	54

Gundinci							1	3	6
Nova Gradiška	4	55	124	5	61	140	5	61	140
Nova Kapela	5	12	31	5	12	31	6	13	34
Okučani	3	24	43	3	24	43	3	24	43
Oprisavci	2	5	9	2	5	9	2	5	9
Oriovac	4	17	27	4	17	38	4	17	38
Rešetari	1	17	37	1	17	37	1	17	37
Sibinj	1	24	4	1	24	4	1	24	49
Slavonski Brod	35	271	611	40	279	633	47	324	755
Stara Gradiška	1	6	12	1	6	12	1	6	12
Staro Petrovo Selo	1	16	25	1	16	25	1	16	25
Velika Kopanica	2	17	33	4	33	68	4	33	68
UKUPNO	63	497	1088	72	536	1190	83	588	1328

Izvor: Marketinški plan razvoja Brodsko - posavske županije 2019. - 2025., Institut za turizam, 2018

Iz ove tablice je razvidno kako je u 2018. godini na području Županije djelovalo 83 smještajnih objekata koja su imala 588 smještajnih jedinica i 1 328 postelja. Kako je prosječan broj smještajnih jedinica po objektu malen (7) možemo zaključiti da u Županiji prevladavaju mali smještajni objekti, što vrijedi i za hotelske objekte.

Usporedimo li 2016. i 2018. godinu možemo vidjeti da se je u tom razdoblju izgradilo 20 novih objekata, najviše na području Slavonskog Broda.

6.2.1. SWOT analiza Brodsko - posavske županije

U nastavku slijedi SWOT analiza Brodsko - posavske županije koja je izrađena prema Marketinškom planu turizma Brodsko - posavske županije za razdoblje 2019. do 2025. godina. Najveća snaga Brodsko - posavske županije je dobar geoprometni položaj, te bogatstvo prirodnom i kulturnom baštinom. Također mogućnost razvoja turizma tijekom cijele godine predstavlja dobar temelj dugoročnog razvoja turizma. Problemi s kojima se suočavaju su

nedostatak zaokružene destinacijske ponude, nedovoljan broj turističkih doživljaja te nedovoljna suradnja kadrova.

Tablica 7. SWOT analiza Brodsko - posavske županije

Snage	Nedostaci
<ul style="list-style-type: none"> • očuvanost i ljepota krajolika • bogatstvo kulturno - povijesnim nasljeđem • očuvana kultura života i rada • kontinuirani rast turističkog prometa • dobra prometna povezanost i dostupnost • mogućnost razvoja turizma tijekom cijele godine 	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatak prepoznatljivog turističkog identiteta • nedostatak zaokružene destinacijske ponude • nedovoljan broj turističkih doživljaja • kratka prosječna dužina boravka • niska iskorištenost smještajnih kapaciteta • nedovoljan broj osposobljenih kadrova • niska/nerazvijena kultura suradnje • starenje stanovništva
Prilike	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • rast potražnje za turizmom posebnih interesa • dostupnost EU fondova • povezivanje slavonskih županija u jedinstvenu turističku destinaciju • suradnja s drugim kontinentalnim destinacijama • prekogranična suradnja • snažnije povezivanje turizma s drugim gospodarskim sektorima • potencijal razvoja ruralnog turizma 	<ul style="list-style-type: none"> • negativna demografska kretanja • brz razvoj konkurentskih destinacija • spori ekonomski rast • nedostatak sredstava za promociju

Izvor: Marketinški plan razvoja Brodsko - posavske županije 2019. - 2025., Institut za turizam, 2018

U daljnjem tekstu se analizira turistička atrakcijska osnova s aspekta privlačnosti resursa, identifikacije glavnih atrakcija, marketinških inicijativa i interpretacije baštine. Ukazuje se na razvojne probleme i mogućnosti turističke valorizacije u budućnosti.

7. TURISTIČKA VALORIZACIJA KULTURNE BAŠTINE MEĐIMURSKE I BRODSKO - POSAVSKE ŽUPANIJE

7.1. Turistička valorizacija

Turistički resursi su prirodna ili antropogena dobra koja moraju imati visok stupanj privlačnosti ukoliko žele svojim svojstvima i karakteristikama privući određeni segment turističke potražnje. Kulturna baština predstavlja turistički atraktivan oblik kulture čiju revitalizaciju i održivost moramo omogućiti dobrim upravljanjem. Upravljanje resursima je složen proces koji uključuje adekvatno valoriziranje resursa kako bi se isti mogli alocirati i staviti u funkciju turizma. Turistička valorizacija podrazumijeva kvalitativnu i kvantitativnu procjenu vrijednosti turističkih resursa. Prednost se daje onim resursima koji imaju najveću vrijednost i za koje se očekuje da će izazvati veliku turističku potražnju (Angelevska - Najdeska, 2005).

Različiti autori i različite države primjenjuju različite kriterije kod vrednovanja kulturnih dobara stoga je vrlo teško formirati jedinstvene koji bi se mogli primijeniti na bilo koju situaciju i koji će uvijek dati iste rezultate. Drugim riječima, nemaju sva kulturna dobra jednaku vrijednost, manja se razlikuju od većih, pa pristup tim dobrima mora biti drugačiji. Također, valorizacija kulturnih resursa je puno jednostavnija i lakše ju je izvesti nego valorizaciju prirodnih resursa. Karakteristike kulturnih resursa, poput vremena nastanka, stilskog izričaja i slično, mogu se preciznije odrediti, dok su prirodni resursi kompleksniji uzmemo li u obzir njihovu atraktivnost i postojanost. Elementi koji se koriste kao kriteriji u procesu turističke valorizacije su također brojni i raznovrsni, ali Jovičić (2005) ih je uspio svesti na tri osnovna:

- privlačnost resursa,
- geografski položaj,
- udaljenost od najbliže razvijene turističke regije.

Utvrđivanjem atraktivnosti resursa određuje se i područje privlačenja potencijalnih turista, pa tako možemo govoriti o resursima koji imaju lokalni karakter te o resursima koji imaju globalni značaj. U Hrvatskoj proces valorizacije turističkih atrakcija uključuje sljedeće:

- identifikaciju glavnih atrakcija,
- sistematizaciju utvrđenih po vrsti atrakcije,
- rangiranje identificiranih po važnosti unutar pojedinih vrsta,

- ocjenu turističke razine glavnih atrakcija (Rašetina, 2013).

Identifikaciju glavnih atrakcija moguće je provesti na temelju različitih izvora kao što su na primjer materijali nadležnih institucija koje se bave zaštitom prirodne i kulturne baštine potom razne studije na nacionalnoj i regionalnoj razini te turističke brošure. Valorizacija turističke atrakcijske osnove se provodi prema dvama kriterijima. Prvi je važnost resursa za turizam pojedine županije koji je iskazan kao sposobnost privlačenja međunarodne, nacionalne ili regionalne potražnje, dok se drugi kriterij odnosi na tržišnu spremnost resursa za prihvata turista (razina uređenosti, dostupnosti i označenosti pojedinih resursa kroz tri razine: spremna, uglavnom spremna i nespremna). Nakon što se turistički resursi valoriziraju, oni se pretvaraju u turističke atrakcije zbog svoje sposobnosti da privuku turiste i posjetitelje u mjesta na kojima se nalaze.

7.2. Interpretacija baštine

Interpretacija je proces kojim se nastoji utvrditi značenje neke pojave. Interpretacija baštine predstavlja osnovu turističke valorizacije i njena uloga je da oživi prošlost tako da odjekuje među posjetiteljima te da ih potakne na razmišljanje i razgovor. Jednu od prvih definicija dao je Tilden (1957) koji interpretaciju baštine opisuje kao obrazovnu aktivnost čiji je cilj otkriti značenja i odnose nekih pojava kroz upotrebu originalnih predmeta, osobnog iskustva i pomoću ilustrativnih medija, umjesto jednostavne komunikacije činjeničnih informacija (Interpretacija baštine, 2021). Prema definiciji Interpret Europe (2022) interpretacija baštine predstavlja strukturirani format za neformalno učenje čiji je cilj prenijeti posjetiteljima ideje i značenja mjesta.

Važnost interpretacije baštine nije samo u tome da se pojedinac upozna s mjestom ili povijesnim odredištem već i u razvijanju „osjećaja identiteta“ zajednice kroz poznavanje njezine kulturne baštine, a time i svijesti prema njegovom primjerenom upravljanju i očuvanju (Continenza et al., 2017). Dakle, kod interpretacijskog procesa posjetitelji ne smiju biti pasivni promatrači već aktivni sudionici koji na poticaj interpretatora otkrivaju osobine mjesta ili predmeta, dolaze do dubljeg značenja i stvaraju osobne poveznice s postojećim lokalitetima ili predmetima s kojima su se susreli. Također važna značajka ovog procesa je poticanje na diskusiju, dakle umjesto jednosmjerne komunikacije ona bi trebala biti dvosmjerna. Kako bi interpretacija baštine bila uspješna, Veverka (2011) je predložio sljedeće smjernice:

- Provociraj! Zaokupi pozornost posjetitelja i potakni njihov interes,

- Budi relevantan! Poveži sadržaj s nečime osobnim, sadašnjim,
- Otkrij jedinstven, neobičan pogled na temu,
- Obraćaj se kompletnoj osobi,
- Poruka je bitna, potrudi se oko nje.

Ono zbog čega je nužna interpretacija jer njome ne samo da povećavamo vrijednost objekta baštine već kvalitetnom interpretacijom i planiranjem možemo izbjeći stvaranje pogrešne i negativne slike o objektu te posjetitelju pružamo kvalitetno iskustvo.

7.3. Komparativna analiza valorizacije kulturne baštine Međimurske županije i Brodsko - posavske županije

Za komparativnu analizu nisu odabrane primorske županije zbog toga što je turistima primarni motiv za posjet istima proizvod „sunce i more“, dok s druge strane kontinentalne županije turiste privlače svojom prirodnom i kulturnom baštinom. Prilikom odabira dviju županija, Međimurske i Brodsko - posavske županije, nije u obzir uzet geografski kriterij odnosno to što one nemaju teritorijalnog dodira, već to što imaju povoljan geoprometni položaj, blizinu susjednih zemalja te su generalno dobro prometno povezane. Također kod obje županije posjetitelji gravitiraju u veće gradove, dok su ruralni krajevi manje posjećeni, pa čak i zapostavljeni. U nastavku rada slijedi komparativna analiza županija na temelju prethodno opisanih kulturno - povijesnih spomenika koji se nalaze na području istraživanih županija i turističkih pokazatelja.

Potencijal razvoja turističkog proizvoda Međimurske županije i Brodsko - posavske županije predstavlja bogata materijalna i nematerijalna kulturna baština, mnogobrojne manifestacije koje se odvijaju tijekom cijele godine te povoljan geoprometni položaj. Razvojni problemi s kojima se obje županije susreću prikazane su u tabeli 8.

Tablica 8. Razvojni problemi Međimurske županije i Brodsko - posavske županije

Razvojni problemi Međimurske županije	Razvojni problemi Brodsko - posavske županije
<ul style="list-style-type: none"> • nepovezanost turističkog sustava 	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatak raznovrsne turističke ponude

<ul style="list-style-type: none"> • nerazvijeni lanci vrijednosti pojedinih turističkih proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> • neiskorišteni potencijali kulturne i prirodne baštine u turističke i promotivne svrhe
<ul style="list-style-type: none"> • nedovoljni financijski i organizacijski kapaciteti za jači razvoj turizma 	<ul style="list-style-type: none"> • nepostojanje strateških smjernica u razvoju turizma i očuvanju kulture
<ul style="list-style-type: none"> • nedovoljna prepoznatljivost Međimurja kao turističke destinacije 	<ul style="list-style-type: none"> • kratko zadržavanje turista u destinaciji
<ul style="list-style-type: none"> • slaba valorizacija kulturne baštine 	<ul style="list-style-type: none"> • slaba valorizacija kulturne baštine
	<ul style="list-style-type: none"> • nedovoljni smještajni kapaciteti
	<ul style="list-style-type: none"> • nerazvijeni dodatni sadržaji
	<ul style="list-style-type: none"> • nedostatak strateških planova u području kulture i turizma

Izvor: Izrada autorice na temelju Master plan razvoja turizma Međimurske županije do 2020. godine, Institut za turizam, 2016 i Županijska razvojna strategija Brodsko - posavske županije do 2020. godine

Problem Međimurske županije je taj što se tijekom godina nije pridavala dovoljna pozornost kulturnom turizmu i njegovom razvoju. Naime kulturna baština je nedovoljno iskorištena i nedovoljno uključena u turističku ponudu Međimurja, a razlog leži u većoj usmjerenosti valorizacije prirodne baštine, njihovoj većoj zastupljenosti u promotivnim materijalima i povezanosti prirodne baštine sa drugim selektivnim oblicima turizma, sportsko - rekreacijskim, wellness i zdravstvenim turizmom. Dakle valorizacija kulturne baštine je nedostatna zbog čega je njihova posjećenost i mala. Najviše posjetitelja privlači grad Čakovec, točnije kompleks Staroga grada, dok ostale atrakcije, posebice ruralnih područja privlače malen broj posjetitelja, a razlog tome što su turisti nedovoljno upoznati s kulturnom baštinom kraja i zbog preslabe povezanosti baštinskih objekata. Također mnogi objekti su u ruševnom stanju dok o drugim svjedoči tek ruševina. Posljedica toga je kraća prosječna duljina turističkog boravka i niski stupanj iskorištenosti smještajnih objekata. Najviše turističkih noćenja ostvaruje Sv. Martin na Muri, ali ta noćenja nisu povezana s kulturnim turizmom, već sa zdravstvenim turizmom i wellness ponudom.

S druge strane, Brodsko - posavska županija također ima problema s nedostatnom valorizacijom zbog čega je razvijenost lokaliteta slabija i posljedično posjećenost lokaliteta mala. Iako je Županija dobro povezana i kroz nju prolaze važni prometni pravci, najveći dio turističke ponude i najveća pozornost atrakcijama se daje u Slavonskom Brodu i Novoj Gradiški te se posljedično u ovim gradovima ostvaruje najviše turističkih dolazaka i noćenja. Velika prepreka objema županijama je nedostatak financijskih sredstava kao i nedovoljna povezanost i suradnja dionika. U tablici 9. prikazana je valorizacija turističke atrakcijske osnove

Međimurske i Brodsko - posavske županije prema kriterijima važnosti resursa i tržišne spremnosti resursa.

Tablica 9. Valorizacija turističke atrakcijske osnove Međimurske županije i Brodsko - posavske županije

NAZIV ATRAKCIJE	PREPOZNATLJIVOST	TRŽIŠNA SPREMNOST
ANTROPOGENE ATRAKCIJE	MEDIMURSKA ŽUPANIJA	
Stari grad Zrinskih - Muzej Međimurja	međunarodna	spremno
Dvorac Feštetić	lokalna	nespremno
Kurija Zichy - Terbócz	lokalna	nespremno
Kapela sv. Jelene	regionalna	uglavnom spremno
Crkva sv. Jeronima	regionalna	uglavnom spremno
MANIFESTACIJE		
Vincekov pohod	međunarodna	spremno
Urbanovo	međunarodna	spremno
Porcijunkulovo	regionalna	spremno
Spust murskih ladji	međunarodna	spremno
ANTROPOGENE ATRAKCIJE	BRODSKO - POSAVSKA ŽUPANIJA	
Brodsko tvrđava	međunarodna	spremno
Kuća Brlićevih	regionalna	spremno
Dvorac Marković	regionalna	nespremno
Crkva sv. Petra	nacionalna	djelomično spremno
Crkva sv. Trojstva sa franjevačkim samostanom	nacionalna	uglavnom spremno
Crkva sv. Stjepana	regionalna	djelomično spremna
MANIFESTACIJE		
U svijetu bajki Ivane Brlić Mažuranić	nacionalna	spremno
Brodsko kolo	regionalna	spremno
Ribarske večeri	regionalna	spremno
Ižimača	regionalna	spremno

Izvor: Izrada autorice na temelju dokumenta „Master plan razvoja turizma Međimurske županije do 2020. godine“, Institut za turizam, 2016 i Marketinški plan razvoja Brodsko - posavske županije 2019. - 2025., Institut za turizam, 2018

Iz gornje tabele možemo vidjeti kako Međimurska županija ima samo jednu atrakciju koja je međunarodnog značaja, a to je Stari grad Zrinskih - Muzej Međimurja i ona je spremna za prihvata turista. Ostale atrakcije kojima Županija raspolaže su regionalnog i lokalnog značaja od kojih su dvorac Feštetić i Kuriya Zichy - Terbócz tržišno nespremne. Pogledamo li manifestacije kod njih je situacija nekoliko drugačija. Sve osim Porcijunkulova koji ima regionalno značenje su međunarodnog karaktera i svaka od njih prema stupnju uređenosti i turistificiranosti pripada u stupanj tržišno spremne atrakcije.

Dok s druge strane Brodsko - posavska županija također ima samo jednu atrakciju koja je međunarodnog značaja i ona je spremna za prihvata turista. Riječ je o Tvrđavi Brod koja je obogaćena „living history“ programima i Muzejom Tambure u kojem posjetitelji mogu sudjelovati u postupku građenja tambure i isprobavanja alata za izradu. Ostale atrakcije kojima Županija raspolaže su nacionalnog i regionalnog značaja. Jedina antropogena atrakcija koja je tržišno spremna je Kuća Brlićevih, dok Dvorac Marković prema razini uređenosti i turistificiranosti pripada u stupanj tržišno nespremne atrakcije. Manifestacije predstavljaju dobar potencijal za razvoj kulturnog turizma na ovom području što je razvidno iz toga da su sve tržišno spremne. Pogledamo li njihovu važnost Županija za sada nema manifestaciju koja bi bila međunarodnog značaja. Samo jedna je nacionalna i to „U svijetu bajki Ivane Brlić Mažuranić“, dok su sve ostale regionalnog značaja.

Možemo zaključiti kako su obje županije više orijentirane na manifestacije, dok su antropogene atrakcije, najviše one ruralnih područja, slabije valorizirane i zapostavljene. Ne postoji zaokružena ponuda i dovoljno turističkih doživljaja zbog čega nedostaje još više atrakcija nacionalnog i međunarodnog karaktera.

Međimurska i Brodsko - posavska županija imaju dobre temelje za razvoj kulturnog turizma. Problem je taj što postojeća kulturna baština nije dovoljno dobro valorizirana, a kako bi se u potpunosti iskoristio potencijal razvoja turističkog proizvoda obiju županija i unaprijedio njihov razvoj, potrebna je adekvatna organizacija, planiranje i upravljanje. Pritom je potrebno voditi računa o zaštiti i očuvanosti iste. Postojeće objekte kulturne baštine potrebno je unaprijediti, nadopuniti novim sadržajima, dok je objekte u ruševnom stanju potrebno revitalizirati. Veliku prepreku na tome putu im predstavlja nedostatak znanja dionika o tome kako da transformiraju resurse u atrakcije i kako da njima bolje upravljaju zbog čega je potrebno organizirati njihovu edukaciju. Također problem predstavlja i nedostatak financijskih sredstava stoga je potrebno dionike informirati o mogućnostima potpomognutog ulaganja (EU fondovi).

U nastavku slijede prijedlozi za unapređenje kulturnog turizma obiju županija.

Tabela 10. Prijedlozi za unapređenje kulturnog turizma Međimurske županije i Brodsko - posavske

MEĐIMURSKA ŽUPANIJA	BRODSKO - POSAVSKA ŽUPANIJA
<ul style="list-style-type: none"> • Umrežavanje dionika 	<ul style="list-style-type: none"> • Umrežavanje dionika
<ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetnije oglašavanje objekata kulturne baštine 	<ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetnije oglašavanje objekata kulturne baštine
<ul style="list-style-type: none"> • Opremanje objekata kulturne baštine informatičkim i video tehnologijama 	<ul style="list-style-type: none"> • Opremanje objekata kulturne baštine informatičkim i video tehnologijama
<ul style="list-style-type: none"> • „Od dvorca do dvorca“ 	<ul style="list-style-type: none"> • Ustanoviti manifestacije na kojoj bi sudjelovalo više kontinentalnih županija
<ul style="list-style-type: none"> • Izrada vlastitih suvenira 	<ul style="list-style-type: none"> • Biciklistička ruta tradicije
<ul style="list-style-type: none"> • Kazališna skupina u sklopu manifestacije Ljeto u gradu Zrinskih 	<ul style="list-style-type: none"> • Izrada posuda od glina
<ul style="list-style-type: none"> • „Escape Castle“ 	<ul style="list-style-type: none"> • Tematske večeri u dvorcu Marković

Izvor: Vlastita izrada autorice

Kako bi se postojeća ponuda obogatila ali i kako bi se posjetitelji što duže zadržali na području Županije potrebno je u sam proces uključiti više dionika na širem području Županije. Porcijunkulovo je višednevna manifestacija na kojoj se predstavljaju tradicijski zanati odnosno veći je naglasak na prodaji istih. Da ne bi ostalo samo na kupovini gotovih proizvoda bilo bi dobro u okviru ove manifestacije uključiti i druge dionike i napraviti turu koja bi posjetitelje odvela do raznih mjesta gdje bi iz prve ruke vidjeli proces izrade proizvoda, ali i za kraj bi imali priliku sami ih izraditi. Tako bi se u ovu turu mogla uključiti Horvatova stara kovačnica gdje bi posjetitelji mogli vidjeti kako kovači popravljaju oruđe za rad poput lopate, motike, sjekire ali i isto tako izrađuju čavle i kovani novac. Za kraj bi posjetitelji imali priliku sudjelovati u izradi vlastitog novčića. Potom kod Udruge „Svetomarske čipke“ imali bi priliku upoznati se s umijećem izrade čipki. Isto tako bi se mogla organizirati kulinarska radionica na kojoj bi posjetitelji naučili ispeći Međimursku gibanicu ili nekih drugih tradicionalnih jela.

Na području Međimurja nalazi se više dvoraca od kojih je većina u lošem stanju te je potrebna njihova revitalizacija. Osim toga Županija ima dobro razgranatu mrežu biciklističkih staza koja bi se mogla iskoristiti za formiranje kružne dionice „Od dvorca do dvorca“. Tura bi obuhvaćala sljedeće dvorce: dvorac Feštetić u Pribislavcu, Stari Grad Zrinskih u Čakovcu, Kuriya Zichy - Terbócz u Železnoj Gori, dvorac Fodroczy - Dunaj u Štrigovi, dvorac Tkalec

kraj Štrigove i dvorac Banfi kraj Štrigove. Cilj ove rute bi bio povezivanje rekreacije sa kulturno - povijesnim spomenicima Međimurske županije. Osim razgledavanja stalnih muzejskih eksponata u Muzeju Međimurja Čakovec, posjetitelji neka imaju mogućnost upoznavanja starih umjetnosti kroz aktivnu turističku interpretaciju kao što je na primjer izrada vlastitog licitarskog srca. Također, tijekom trajanja manifestacije „Ljeto u gradu Zrinskih“ ponudu same manifestacije moguće je obogatiti s kazališnom skupinom koja će u Starom gradu Zrinskih demonstrirati život obitelji Zrinskih. „Escape Castle“ je adrenalinska pustolovina u kojoj posjetitelji kroz zabavu mogu upoznati povijest grada ali i zaštititi ga od zmaja. Naime legenda kaže kako ispod Starog grada Zrinskih leži zmaj Pozoj i ukoliko ga građani razljute izaziva nepogode poput potresa ili poplava.

Kod Brodsko - posavske županije je također potrebno poraditi na umrežavanju dionika s ciljem dužeg zadržavanja posjetitelja na području Županije ali i povećanja važnosti samih atrakcija. Stoga bi trebalo ustanoviti manifestaciju na kojoj bi sudjelovalo odnosno međusobno se natjecalo više kontinentalnih županija u pripremi jela od riba. Osim toga, kako bi posjetitelji istovremeno bili i degustatori, stvorio bi se personalizirani doživljaj. Također bi posjetitelji imali mogućnost naučiti ribarske vještine. Potom, kako bi dvorac Marković bio tržišno spreman potrebna je njegova revitalizacija, a kako bi privukao što više posjetitelja, uz klasično razgledavanje dvorca, navečer bi se mogle održavati tematske večeri u duhu prošlih vremena uz dobru glazbu i tradicionalna jela. Zatim, kako bi se turiste usmjerilo do atrakcija ruralnih područja, uvela bi se biciklistička ruta koja bi spajala prirodu, kulturu i gastronomiju u jedno. Ova ruta bi uključivala Eko - etno selo Stara Kapela koje je duh stare prošlosti oživilo kroz etnološku građu, kroz poštivanje tradicionalne slavonske arhitekture, kulturnih vrijednosti i običaja. Potom naselje Sikirevci gdje bi se posjetitelji mogli okušati u vezenju čipki i to jedne od najpoznatijih hrvatskih čipki - Sikirevačke Sunčane čipke. Uvrstili bi se još „Matin i Anin stan“ u Gornjim Crnogorcima, Etno eko salaš Savus u mjestu Bukovlje, Seosko domaćinstvo Opođe u Cerniku te Turističko obiteljsko gospodarstvo Kereković u Živike. Muzej grada Nove Gradiške, kao najstarija građevina u gradu, dio je zaštićene povijesne jezgra. Stalna postava muzeja uz razne paleontološke nalaze i arheološku građu posjeduje i etnografsku zbirku koja sadrži razni tekstil, glazbala i lončariju. Upravo lončarstvo ima dugu tradiciju na ovim prostorima, ali kako nema zainteresiranih kojima bi se prenijele vještine i tajne oblikovanja, polako se gasi. S ciljem očuvanja tradicijskih obrta, posebice lončarstva, u sklopu razgledavanja muzeja posjetitelji bi imali mogućnost naučiti kako da sami izrade razne posude od gline.

8. ZAKLJUČAK

Kulturni turizam je vrsta selektivnog turizma koji se javio kao protuteža masovnom turizmu. Izuzetno je bitnog karaktera zato što su ljudske potrebe koje izazivaju želju za turističkim putovanjem, kulturne prirode. Kulturna baština se sastoji od pokretnih i nepokretnih kulturnih dobara. Ona djeluje u sinkroniziranom odnosu koji uključuje društvo, norme i vrijednosti. Bila ona materijalna ili nematerijalna, predstavlja zajedničko bogatstvo čovječanstva u svojoj raznolikosti i posebnosti. Također predstavlja izvor inspiracije i kreativnosti koje generiraju suvremene i buduće kulturne proizvode.

Valorizacija označava efikasno vođenje brige o kulturnoj baštini. Kako bi ona bila moguća potrebno je utvrditi koji se resursi nalaze na određenom položaju, kakva je njihova vrijednost i atraktivnost. Uvažavajući potrebe i interese ciljnih skupina potrebno je interpretirati sadržaj. Turisti žele doživjeti nešto novo i drugačije, da im se na drugačiji i kreativniji način ispriča i prezentira kulturna baština. Stoga možemo zaključiti kako je interpretacija baštine ključna kod povećanja vrijednosti atrakcija.

U radu su predstavljeni kulturno povijesni spomenici i turistički pokazatelji za dvije županije, Međimursku i Brodsko - posavsku. Njihovom analizom se je došlo do zaključka kako obje županije imaju veliki potencijal za razvoj kulturnog turizma ponajviše zbog bogatstva prirodne i kulturne baštine kao i dobro geoprometnog položaja. Kulturna baština ni u Međimurskoj, ni u Brodsko - posavskoj županiji nije dovoljno valorizirana, nije u potpunosti iskorišten njihov potencijal stoga obje županije moraju poraditi na njihovom unaprjeđenju, prilagodbi ponude dodatnim sadržajima i povezivanju s drugim selektivnim oblicima turizma kako bi privukli posjetitelje. Možemo zaključiti kako su obje hipoteze ovoga rada potvrđene.

LITERATURA

1. Angelevska - Najdeska, K., (2012) Valorisation and Management of the tourist resources – A Condition for Sustainable Tourism Development, *Quaestus – Multidisciplinary*
2. Biškup, V., (2013) Međimurje - narod, običaji, arhitektura, *Radovi Zavoda za znanstveni rad HAZU Varaždin* 24, 399 - 421.
3. Central European University (2022) The Concept and History of Cultural Heritage Dostupno na: <https://culturalheritagestudies.ceu.edu/concept-and-history-cultural-heritage> (12.09.2022.)
4. Continenza, R., Redi, F., Trizio I., (2017) Heritage interpretation: a tool for conservation, protection and management of environmental and cultural heritage, *SCIRES it* 7 (1), 39 - 44.
5. Ćorluka, G., Matošević Radić, M., Geić, S., (2013) Selective Forms of Tourism - the Way of Extending the Summer Season, *Economy Transdisciplinary Cognition* 16 (2), 88 - 96
6. Geić, S., (2011) *Menadžment selektivnih oblika turizma*, Sveučilište u Splitu, Split
7. Glas-slavonije.hr (2022) Otvorena renovirana Kuća Brlić Dostupno na: <https://www.glas-slavonije.hr/497948/5/Otvorena-renovirana-Kuca-Brlic> (12. 09. 2022.)
8. Interpret Europe (2022) About heritage interpretation Dostupno na: <https://interpret-europe.net/about-heritage-interpretation/> (15.09.2022.)
9. Izvješće o izvršenju programa rada i financijskog plana turističke zajednice Međimurske županije za 2020. godinu (2021) <https://www.visitmedimurje.com/media/Izvjestaj%20o%20radu%20TZMZ%20za%202020.%20godinu.pdf> (12. 09. 2022.)
10. Jadrešić, V., (2001) *Turizam u interdisciplinarnoj teoriji i primjeni*, Školska knjiga, Zagreb
11. Jagić Boljat, I., Čaleta Pleša, I., (2021) Interpretacija baštine kao alat za razvoj tematskih šetnji Dostupno na: https://www.grad-zadar.hr/repos/doc/Interpretacija_bas%CC%8Ctine_kao_alat_Zadar_lipanj_2021.pdf (15.09.2022)
12. Jelinčić, D. A., (2008) *Abeceda kulturnog turizma*, Intermedia, Zagreb

13. Jovičić, D., Ivanović, V. (2006): *Tourism and Sustainable Development in Europe: present status and perspective*, 18 Biennial International Congress, Opatija
14. Marketinški plan turizma Brodsko - posavske županije 2019. - 2025. (2018) Institut za turizam Dostupno na: https://www.tzgsb.hr/static/pdf/Strate%C5%A1ki_marketinski_plan_Brodsko_posavska.pdf (12. 09. 2022.)
15. Masterplan razvoja turizma Međimurske županije do 2020 (2016) Institut za turizam Dostupno na: https://medjimurska-zupanija.hr/dokumenti/UO%20za%20gospodarske%20djelatnosti/Masterplan_razvoja_turizma_Medjimurske_zupanije_2020.pdf (12. 09. 2022)
16. McKercher B., du Cros, H., (2002) *Cultural tourism: The partnership between tourism and cultural heritage management*, The Haworth Hospitality Press, New York
17. Međimurje.info (2022) Porcijunkolovo Dostupno na: <https://medimurje.info/wp/porcijunkulovo/> (12. 09. 2022.)
18. Međimurje.info (2022) Urbanovo Dostupno na: <https://medimurje.info/wp/urbanovo/> (12. 09. 2022.)
19. Međimurska županija u brojkama (2020) Međimurska županija Dostupno na: https://drive.google.com/drive/folders/19id-2_oGdFFh5c7THCx7XqfohbxRneUM (12.09. 2022.)
20. Ministarstvo kulture i medija (2022) Kulturna baština Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/kulturna-bastina/349> (12. 09. 2022.)
21. Ministarstvo kulture i medija (2022) Međimurska popevka Dostupno na: <https://min-kulture.gov.hr/izdvojeno/nematerijalna-kulturna-bastina/nematerijalna-dobra-upisana-na-unesco-ov-reprezentativni-popis-nematerijalne-kulturne-bastine-covjecanstva/medjimurska-popevka-tradicijski-napjev-medjimurja/16656> (12. 09. 2022.)
22. Ministarstvo kulture i medija (2022) Registar kulturnih dobara Dostupno na: <https://registar.kulturnadobra.hr/#/> (12.09.2022.)
23. Museum International (2004) Intangible heritage Dostupno na: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000135853> (12. 09. 2022.)
24. Muzej Međimurja Čakovec (1994) Međimurska narodna nošnja Dostupno na: http://mmc.hr/vijesti/v20200515_2/medimurska_narodna_nosnja.pdf (12. 09. 2022.)
25. Muzej Međimurja Čakovec (2022) Sveta Jelena u Šenkovcu Dostupno na: https://mmc.hr/big_svjelena.html (12. 09. 2022.)

26. Ovuka, L., (2016) Uloga i utjecaj međunarodnih organizacija u turizmu, završni rad
27. Plan razvoja Međimurske županije za razdoblje do 2027. godine (2022) Međimurska županija Dostupno na: https://medjimurska-zupanija.hr/stg76537/wp-content/uploads/2022/07/Nacrt-Plan_razvoja_Medimurske_zupanije_2027.pdf (12. 09. 2022.)
28. Program rada i financijski plan turističke zajednice Brodsko - posavske županije za 2022. godinu (2021) Turistička zajednica Brodsko - posavske županije Dostupno na: https://www.bpz.hr/images/dokumenti/sjednice/2021_5/8a.pdf (12. 09. 2022.)
29. Rabotić, B., (2013) *Selektivni oblici turizma*, Visoka turistička škola strukovnih studija, Beograd
30. Rešetina, S., Econ, M., (2013) Tourist valorisation of cultural and historic resources in Osijek - Baranja County, *Economy of eastern Croatia yesterday, today, tomorrow* 2, 230 - 236.
31. Silberberg, T., (1995) Cultural tourism and business opportunities for museums and heritage sites. *Tourism Management* 16 (5), 361 - 365.
32. Slunjski, R., (2017) Turističkogeografski pristup u valorizaciji kulturne baštine, *Podravina* 16 (31), 163 - 172.
33. Tilden, F., (1957) *Interpreting our Heritage*, University of Carolina Press, Chapel Hill
34. Tomljnović, R., (2006) *Kulturni turizam u Hrvatski turizam: plavo, bijelo, zeleno*, Institut za turizam, Zagreb
35. Turistička zajednica Brodsko - posavske županije (2022) Franjevački samostan v Slavenskom Brodu Dostupno na: <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atrakcije/gradevine-i-lokaliteti/franjevacki-samostan-slavonski-brod.html> (12.09.2022.)
36. Turistička zajednica Brodsko - posavske županije (2022) Manifestacije Dostupno na: <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atrakcije/manifestacije4.html> (12. 09. 2022.)
37. Turistička zajednica Brodsko - posavske županije (2022) Muzej Tambure Dostupno na: <https://www.tzbpz.hr/hr/turisticke-atrakcije/muzeji-i-galerije/muzej-tamburice.html> (12. 09. 2022.)
38. Turistička zajednica grada Slavenskog Broda (2022) Living History programi Dostupno na: <https://www.tzgsb.hr/index.php?page=livinghistory> (12. 09. 2022.)
39. Turistička zajednica Općine Štrigova (2022) Crkva sv. Jeronima Dostupno na: <https://www.strigova.info/crkva-sv-jeronima/> (12. 09. 2022.)

40. UNESCO (2022) UNESCO in brief Dostupno na: <https://www.unesco.org/en/introducing-unesco> (12. 09. 2022.)
41. Veverka, J.A., (2011) *Interpretative Master Plannig Volume one: Strategies for the New Millennium*, MuseumEtc Ltd., Edinburgh
42. VisitMeđimurje (2022) Manifestacije Dostupno na: <https://www.visitmedimurje.com/manifestacije.asp?id=43&m=2&mm=11&kt=Manifestacije#.Yx-pHnZBy3B> (12. 09. 2022.)
43. Zakon o zaštiti i očuvanju kulturnih dobara (2021) Dostupno na: <https://www.zakon.hr/z/340/Zakon-o-za%C5%A1titi-i-o%C4%8Duvanju-kulturnih-dobara> (12. 09. 2022)
44. Zanten v. W. (2004) Constructing New Terminology for Intangible Cultural Heritage. *Museum International* 56 (1-2) 36- 43.
45. Županijska razvojna strategija Brodsko - posavske županije do 2020. godine, Dostupno na: <https://www.bpz.hr/images/dokumenti/ostalo/1811081019332.pdf> (12. 09. 2022.)

POPIS SLIKA

Slika 1. Crkva sv. Jeronima u Štrigovi	12
Slika 2. Kapela sv. Jelene u Šenkovcu.....	13
Slika 3. Kompleks Staroga grada Čakovec	14
Slika 4. Dvorac Feštetić u Pribislavcu	15
Slika 5. Kuriya Zichy - Terbócz	15
Slika 6. Crkva sv. Petra.....	21
Slika 7. Crkva sv. Stjepana u Glogovici.....	22
Slika 8. Crkva sv. Trojstva sa samostanom.....	23
Slika 9. Tvrđava u Slavonskom Brodu	23
Slika 10. Kuća obitelji Brlić u Slavonskom brodu.....	24
Slika 11. Dvorac Marković - Kulmer.....	25

POPIS TABELA

Tablica 1. Turistički promet u Međimurskoj županiji od 2017. do 2021.....	18
Tablica 2. Broj smještajnih objekata, smještajnih jedinica i kreveta Međimurske županije ...	19
Tablica 3. SWOT analiza Međimurske županije.....	19
Tablica 4. Turistički promet Brodsko - posavske županije od 2016. do 2018. godine	27
Tablica 5. Dolasci i noćenja turista u 2020. i 2021. godini.....	28
Tablica 6. Broj smještajnih objekata, smještajnih jedinica i kreveta Brodsko - posavske županije u razdoblju od 2016. do 2018. godine.....	28
Tablica 7. SWOT analiza Brodsko - posavske županije.....	30
Tablica 8. Razvojni problemi Međimurske županije i Brodsko - posavske županije	33
Tablica 9. Valorizacija turističke atrakcijske osnove Međimurske županije i Brodsko - posavske županije	35
Tabela 10. Prijedlozi za unapređenje kulturnog turizma Međimurske županije i Brodsko - posavske.....	37

SAŽETAK

Tema ovoga završnoga rada je turističko vrednovanje kulturne baštine Međimurske županije i Brodsko - posavske županije te definiranje potencijala i ograničenja koje obje županije imaju. Kulturna baština je nositelj identiteta, povijesti i kulture određene zajednice ljudi te predstavlja važan izvor inspiracije i kreativnosti koje generiraju suvremene i buduće kulturne proizvode. Valoriziranje turističkih resursa je važno kako bi se isti mogli adekvatno alocirati i staviti u funkciju turizma. Uloga interpretacije baštine je da oživi prošlost tako da odjekuje među posjetiteljima te da ih potakne na razmišljanje i razgovor. U sklopu ovoga rada provedena je komparativna analiza valorizacije kulturne baštine Međimurske i Brodsko - posavske županije kako bi se ukazalo na prednosti i nedostatke obje županija i dali prijedlozi za unapređenje kulturnog turizma. Izazovi s kojima su se susrele županije su nedostatak financijskih sredstava, nedovoljno razvijena infrastruktura, izostanak umrežavanja dionika te slaba valorizacija kulturne baštine.

Ključne riječi: kulturni turizam, kulturna baština, turistička valorizacija, interpretacija baštine, Međimurska županija, Brodsko - posavska županija

SUMMARY

The topic of this thesis is the tourism valorization of the cultural heritage of Međimurje County and Brodsko - posavska County and defining the potential and limitations of both counties. Cultural heritage is the carrier of the identity, history and culture of a certain community of people and represents an important source of inspiration and creativity that generate contemporary and future cultural products. The valorization of tourist resources is important so that they can be adequately allocated and put to the function of tourism. The role of heritage interpretation is to bring the past to life in a way that resonates with visitors and encourages them to think and talk. Part of this thesis is the comparative analysis of the valorization of the cultural heritage of Međimurje and Brodsko - posavska counties which shows advantages and disadvantages of both counties and also suggestions for the improvement of cultural tourism. Both counties have faces various challenges like lack of financial resources, insufficiently developed infrastructure, lack of partnerships, and poor valorization of cultural heritage.

Key words: cultural tourism, cultural heritage, tourism valorisation, heritage interpretation, Međimurje county, Brodsko - posavska county